

TEIXIR LA CONVIVÈNCIA

Xarxa de creació per a la cohesió.

Treball Final de Màster

Meritxell Llobet Espinosa
Tutora: Glòria Cot Reig
Màster de Formació del Professorat
Curs: 2018-19
Especialitat: Dibuix
UNIVERSITAT DE BARCELONA

ÍNDEX

1. RESUM	p.1
2. INTRODUCCIÓ	p.2
3. MARC TEÒRIC DE LA PROPOSTA	p.3
3.1. Context social	p.3
3.2. Per què l'institut esdevé un motor de canvi?	p.4
3.3. La cohesió per prevenir problemes de convivència	p.5
3.4. Aprendre i créixer en comunitat.	p.6
3.5. La cohesió i la cooperació	p.7
3.6. L'art com a eina de cohesió	p.8
3.7. El projecte de convivència	p.9
3.8. Projectes artístics cooperatius/comunitaris	p.11
4. PROPOSTA D'INNOVACIÓ: CREACIÓ EN XARXA	p.13
4.1_ Context i objectius	p.13
4.2. Interès de la proposta	p.14
4.2.1_ Per què és tan important treballar la convivència?	p.14
4.2.2_ Per què és interessant el treball artístic?	p.15
4.3. PRESENTACIÓ DE LA PROPOSTA	p.16
4.4. ELS CONCEPTES I ELS SEUS OBJECTIUS	p.18
4.4.1_ Tractament de problemes/ conflictes/ temes d'interès	p.18
4.4.2_ Participació famílies/ alumnes/ professors	p.18
4.4.3_ Treball cooperatiu	p.19
4.4.4_ Transversalitat	p.19
4.4.5_ Espais de creació artística	p.20
4.4.6_ Producte artístic	p.20
4.4.7_ Biblioteca de recursos PAT	p.21
4.4.8_ Espais crítics a l'aula i espectadors reflexius envers l'art	p.22
4.5. TRETS D'INNOVACIÓ DE LA PROPOSTA	p.23
4.6 SEQÜÈNCIA DE DESENVOLUPAMENT	p.24
4.7 PROPOSTA D'UNA TEMÀTICA DE CREACIÓ EN XARXA	p.25
4.7.1_ Proposta de temporització	p.26
4.7.2_ Fases d'investigació i recerca	p.26
4.8. METODOLOGIA	p.27
4.9. LA INCLUSIÓ DINS LA PROGRAMACIÓ	p.28
4.10. L'AVALUACIÓ	p.28
4.11. EXEMPLES DE PROPOSTES	p.29
5. CONCLUSIÓ	p.30
6. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	p.32

1. RESUM

Català: En aquest treball s'analitza la importància i les característiques de la convivència en el context educatiu, que té lloc als instituts durant l'etapa adolescent. Es parlarà de com les vivències i experiències que es produeixen en aquest context, influeixen en la definició i construcció de la identitat i del sistema de valors que els joves aprenen per desenvolupar-se com a futurs adults. Així, s'analitza com no es durà a terme de la mateixa manera aquesta transició de construcció de la personalitat i identitat, des de la por, la repressió, l'angoixa i la violència que a vegades es viu als instituts, que des d'una seguretat i un ambient amable on l'alumne amb el suport dels companys, superi les dificultats i realitzi un aprenentatge comunitari basat en el respecte i la solidaritat. Per tant, l'escola juga un paper imprescindible per a prevenir i resoldre els conflictes que es produeixen a les aules i aquestes actuacions han de veure's reflectides en el Projecte de Convivència del centre. Més tard, s'analitzen les oportunitats que el treball cooperatiu obre per a treballar la convivència i les competències socials i es reivindica l'art com a eina pedagògica de gran valor i amb gran capacitat de canvi a través de la reflexió social i activació del pensament crític. Finalment es proposa una seqüència de treball seguint una estructura base, vàlida per a tots els cursos d'ESO i Batxillerat, on l'exemple proposat està dissenyat pel curs de 2n d'ESO.

Paraules clau:

Convivència, cohesió, comunitat, solidaritat, sistema de valors, art, treball cooperatiu, creació artística, producte pedagògic, espectadors reflexius, creació en xarxa.

Anglès: This paper analyzes the importance and characteristics of coexistence in the educational context, which takes place in the institutes during the adolescent stage. We will talk about how the experiences that take place in this context, influence on the definition and construction of the identity and the values system that young people learn to develop as future adults. Thus, it analyzes how this transition of personality and identity construction doesn't occur in the same way from fear, repression, anguish and violence, that from an opposite way, living security and a friendly environment where the student, with the support of classmates, overcomes the difficulties and realizes a community learning based on respect and solidarity. Therefore, the school plays an essential role in preventing and resolving the conflicts that occur in classrooms and these actions must be reflected in the Center's Coexistence Project. Later, we analyze the opportunities that cooperative work opens to work on social coexistence and competencies and later, art is claimed as a pedagogical tool of great value and with great capacity for change through social reflection and critical thinking activation. Finally, a sequence of work is proposed following a base structure, valid for all ESO and Batxillerat courses, where the proposed example is designed for the 2nd year of ESO.

Key words:

Coexistence, cohesion, community, solidarity, values system, art, cooperative work, artistic creation, pedagogical product, reflective speculators, networking.

2. INTRODUCCIÓ

En un moment de desenvolupament personal i social on els joves experimenten el pas de la infantesa a la vida adulta, és a dir, l'adolescència, l'escola juga un paper transcendental en la vida d'aquests joves. Aquests, ocupen gran part del seu temps en aquest context educatiu, la qual cosa permetrà la transmissió de coneixements i l'ensenyament de les noves capacitats que faran possible el seu desenvolupament com a éssers adults i autònoms, influenciarà en les relacions socials que estableixin i en com les estableixin. Tot i això, l'escola no és sempre l'espai de convivència desitjat per al desenvolupament dels adolescents, i les experiències i conflictes que en aquesta es viuen, poden afectar a les diverses facetes de la convivència humana.

De l'observació de la conflictivitat en la convivència a l'Institut Lluís de Peguera de Manresa, neix la proposta d'innovació desenvolupada en aquest treball, volent oferir una estructura de treball cooperatiu per tal de generar tasques de cohesió i reflexió social, oferint arguments per conscienciar als alumnes de la importància del respecte i d'una bona convivència. Aquests arguments de treball, volen ajudar a seguir lluitant i treballant per una educació diferent de través de la reivindicació de l'art com eina pedagògica de canvi. A través de l'estructura de treball desenvolupada en aquestes pàgines, es treballaran una sèrie d'activitats en xarxa treballant l'expressió i creació artística, que posaran en tela de judici els compromisos personals i les dinàmiques relacionals a l'aula. A la vegada, els resultats d'aquests treballs, formaran una biblioteca de recursos pedagògics per treballar al Pla d'Acció Tutorial i per tant, reforçar el Projecte de Convivència del centre.

Amb aquesta proposta es pretén augmentar la solidaritat i coneixement mutu entre alumnes, per tal de millorar la convivència a l'institut i generar un aprenentatge en comunitat basat a qüestionar i reflexionar sobre la construcció d'un sistema de valors bàsic per créixer i viure en societat.

Amb aquests objectius, el treball consta d'una primera part estrictament teòrica que tracta els diferents conceptes a tenir en compte per entendre la base i motius de la proposta d'innovació, així com alguns exemples i referents de projectes pedagògics que recolzen la viabilitat de la proposta. A continuació, es presenta l'interès de la proposta i la seqüència didàctica desenvolupada. En darrer lloc, la conclusió posarà fi al treball permetent introduir un breu balanç sobre l'assoliment dels objectius i les reflexions sorgides en el procés.

3. MARC TEÒRIC DE LA PROPOSTA:

3.1_ Context social

Tots els models educatius tenen a veure amb el context social que es viu en cada moment de la història. Partint d'aquesta evidència, ens trobem que des de finals del segle XX sorgeixen noves formes d'orientació social, les quals començaran a parlar d'un canvi de model social de la "societat industrialitzada" a la "societat de la informació" (Dra.C. Ileana i R. Alfonso Sánchez, 2016). Amb l'aparició de les tecnologies i d'un nou model de societat, s'accentua la competitivitat i la desigualtat social, apareixent un nou concepte: "El Darwinisme Social". Citant una definició clara i concisa, el Darwinisme es definiria com "l'extensió de les idees de la lluita per l'existència i la selecció natural darwinianes al camp de les ciències socials i polítiques... Un mecanisme natural que troba éssers superiors o amb avantatges" (Emiliano Salvucci 2016 p.4). És a dir, la selecció dels "millors". "És conegut que el mercat reacciona instintivament amb mecanismes darwinians de supervivència i que els més poderosos acaben optant per solucions ajustades a les seves necessitats sense valorar les conseqüències que això comporta cap als sectors menys ben ubicats socialment." (X. Bonal, A. Essomba, F. Ferrer, 2004, p.14)

Totes les interaccions socials i també les que es produeixen a les institucions educatives, es produeixen dins d'un marc social que marca unes directrius, unes formes de comportament, de percebre el món i de viure en aquest. El món al qual pertanyen els nostres adolescents i que els espera, és un món dominat per un sistema capitalista neoliberal on les desigualtats creixen, on hi ha un excés de consum i on els diners determinaran el seu nivell social (Injuve, 2005). La cohabitació constant amb la inestabilitat i la incertesa amb la que vivim, l'anomenada "societat líquida" (Bauman, 2000), provoca por al futur, incredulitat respecte al sistema i les normes socials i aquests fets afavoreixen a la subscripció d'un sistema de valors individualistes i autònoms (Canteras, 2003, citat a Coll, C.2010 p.22).

Davant d'una ciutadania inscrita en aquest context social, la tasca de l'educació a l'escola, és la de ser motor de canvi per a aquests adolescents en ple desenvolupament biopsicosocial (Onrubia, 1997), per tal d'educar-los amb les noves competències socials que exigeix la nostra societat i amb una visió molt més àmplia del que és la convivència, la solidaritat i la confiança en la col·lectivitat. Aquesta transformació de valors que la nova ciutadania hauria de posseir, és un procés que es pot generar a través de l'educació. Per tant, la creació d'un nou sistema de valors i compromisos personals i col·lectius, es pot construir i ensenyar a les escoles.

"Les pràctiques educatives són part fonamental de la mediació social, necessària per donar suport i orientar el pas dels adolescents a la vida adulta i la seva inserció com a membres plens de la societat" (Onrubia, 1997 p.23). Per tant, l'escola constitueix un espai de creació dels fonaments de la identitat de cada individu i és capaç de generar projectes de vida comuns i col·lectius que ajudin a la cohesió de l'alumnat i a l'adquisició de valors i competències per conviure en societat. Tal com argumenta la UNESCO, cal una visió de l'aprenentatge més humanista que repercuteixi en la definició del contingut i de les pedagogies d'aprenentatge, així com en el paper dels mestres i altres educadors". (UNESCO, 2015).

3.2_ Per què l'institut esdevé un motor de canvi?

L'institut conforma un dels espais en els quals els adolescents ocupen part del seu temps i per aquest motiu esdevindrà un context clau per al seu desenvolupament. "A la professió docent no hem de perdre de vista el fet que, tot i que en aquest moment s'arriba a la maduresa física, estem tractant amb persones en desenvolupament. Les seves capacitats, accions i actituds no constitueixen una forma acabada de ser i estar en el món. S'estan i els estem construint com a persones, per la qual cosa la tasca de formació integral ens segueix competint en l'educació secundària" (A.Moreno dins C.Coll, 2010 p.12). Per tant, la intervenció en aquesta etapa educativa compta amb una gran oportunitat d'aprenentatge en ser una etapa en la qual s'ha demostrat que el cervell segueix desenvolupant-se i que per tant, és el moment de "desaprendre", per tornar a aprendre, a partir de les noves potencialitats que es desenvolupen físicament i psicològicament en els adolescents (Oliva, 2007).

"L'adolescència constitueix una etapa de notables canvis en el desenvolupament psicològic de les persones, que afecten els diferents àmbits del comportament d'aquestes i que marquen de manera decisiva la seva incorporació a la vida i al món dels adults" (Onrubia, 1997 p.15). Tal com argumenta Javier Onrubia en el seu llibre "Psicología del desarrollo: el mundo del adolescente", aquesta transició adolescent cap al món adult, és social i culturalment intervinguda, per aquest motiu, les interaccions socials que es produeixen i les persones que hi participen, tindran un gran paper per a l'actualització de les noves potencialitats i per tant, de la forma en què l'adolescent es relacionarà i es desenvoluparà en el món adult. Així aquesta transició adolescent que coincideix en el període d'escolarització als instituts, esdevé clau per a generar independència emocional, per a l'aprenentatge de rols adults i l'adquisició d'un sistema de valors que en un futur guiaran les seves decisions i accions.

Per tant, les possibilitats que s'obren en aquesta etapa escolar d'accedir a nivells més elevats de judici i raonament moral per part de l'adolescent (Oliva, 2007), estarà influenciat per la qualitat i la quantitat d'experiències que aquest tingui a partir de les relacions i intercanvis personals i grupals amb els seus iguals i també amb els agents educatius. Aquestes experiències influiran en el procés d'elaboració de la seva nova identitat tant en l'àmbit personal com en el social. Per aquest motiu pren tanta importància el suport del context i de les relacions interpersonals, ja que aquestes, marcaran de manera decisiva la seva forma de ser i estar en el món.

Després d'aquesta reflexió, sorgeix la problemàtica observada durant les pràctiques al centre Institut Lluís de Peguera on fins a quin punt la falta d'empatia, la poca solidaritat entre companys, els conflictes racials i les dinàmiques de relació i treball a l'aula està marcant el dia a dia escolar dels alumnes que conformaran la futura societat? Quin currículum ocult s'està transmetent a aquests alumnes a través de la gestió de les aules i de l'organització del dia a dia del centre?

Arribats a aquest punt, pren importància la cohesió entre alumnes i també de tota la comunitat educativa. És precisament en el context de l'institut on es fan necessàries unes normes de relació interpersonal adequades, que ajudin a l'adolescent a superar aquesta etapa de la forma menys conflictiva possible, oferint suport emocional i recursos per resoldre problemes de forma autònoma. Com és lògic, els alumnes també es veuran influenciats pel seu context familiar, extraescolar i pel bagatge vivencial anterior a l'etapa, però tot i que l'escola no és l'únic context educatiu on aquests alumnes es desenvoluparan, sí que és un context ric en oportunitats per

desenvolupar uns valors de comunitat. En aquest espai, es pot generar reflexió i consciència sobre els compromisos personals que cada persona pot tenir vers els companys o altres membres de la societat i també fa possible adquirir un coneixement més ampli del món social i de la seva complexitat.

3.3_ La cohesió per prevenir problemes de convivència.

Tota relació social conté elements de conflicte, de desacord i de necessitats diverses i no podem parlar de l'escola sense tenir en compte el concepte de conflicte: "... el conflicte és inherent a qualsevol dinàmica social, és un imperatiu estructural i un motor de canvi social" (Cadarsó, 2001 p.237). L'home té una naturalesa social, és a dir de convivència, però com tota convivència, pot deteriorar-se, crear tensions interpersonals o enfrontaments intergrupals que poden esdevenir violents o perjudicials per a les relacions i la salut dels alumnes que habiten en una mateixa aula. Per altra banda, el desenvolupament psicològic i la resolució de conflictes que es puguin produir a l'institut també vindrà determinat pels anomenats "recursos de partida" (Onrubia, 1997), que fan referència al seguit d'experiències i formes de relacionar-se amb el món que hagin format part de la història evolutiva anterior de cada alumne. Així, en aquest període vital pren més importància el context escolar, el paper del professor i els companys, ja que els adolescents estan aprenent a dominar noves capacitats i demandes de l'entorn i es fa més necessari encara, el fet de deixar de produir i reproduir actituds egoistes i individualistes que dominen i condicionen el desenvolupament de la classe i dels alumnes i que possiblement, ja han format part de les seves experiències anteriors. En aquesta etapa educativa, els nois i noies revisen i reconstrueixen la seva identitat, el seu autoconcepte i construeixen un sistema de valors que determinarà la manera en la qual establiran les seves relacions socials. Per tant, és el context i el moment idoni per ajudar i guiar en el desenvolupament personal de l'alumnat i contribuir al desenvolupament d'habilitats socials, treballant l'educació emocional, la responsabilitat social, etc. (Onrubia, 1997).

Cal crear als nostres instituts un clima favorable a la cooperació, l'ajuda mútua i la solidaritat. Cal treballar les interaccions que es produeixen entre companys, és a dir, entre iguals, ja que aquestes xarxes d'interaccions que estableixin els alumnes, sovint d'alta competitivitat i d'actes individualistes, són acompanyades i activades per les pràctiques didàctiques o l'actitud del professor. Aquest efecte que es crea a l'aula, facilita la fricció entre companys i la reproducció de conflictes, que no afavoreix gens a l'aprenentatge escolar i transmet indirectament, uns valors relacionals poc positius per convida en una societat pacífica i solidària (Pujolàs 2008).

Per tot això, és important cohesionar als grups-classe, "per aconseguir que, a poc a poc, els alumnes i les alumnes d'una classe prenguin consciència de grup, es converteixin en una petita comunitat d'aprenentatge, i d'aquesta manera, el clima o l'ambient de la classe sigui més saludable i propici per a l'aprenentatge de tots els escolars" (Pujolàs 2008 p.24) i per aprenentatge no només fem referència a continguts escolars, sinó a formes de relacionar-se amb l'altre, d'entendre i gestionar opinions divergents, la capacitat d'empatitzar vers el company i la resolució pacífica dels conflictes.

Així, a través de la cohesió és possible crear un sentiment de pertinença a una comunitat, per tal de fer front a la tradició escolar de la competitivitat i l'individualisme, valors propis del mercat laboral. Aquests valors tradicionals condicionen les formes d'aprenentatge de les relacions socials

i humanes, debilitant així el sentit de la comunitat d'aprenentatge i eliminant un sistema de valors que fa possible la cohesió escolar i social i que augmenta la rivalitat i els conflictes.

3.4_ **Aprender i créixer en comunitat.**

En una classe que es treballa de forma individual o competitiva, és a dir, sense treballs que suposin una interdependència positiva de finalitats o un aprenentatge comú i participatiu, els alumnes amb més dificultats no poden ser atesos com en una classe on es treballa de forma cooperativa per un mateix objectiu i on els companys i companyes del grup ajuden als qui tenen més dificultats orientant-los i motivant-los (Pujolàs 2008). A l'Institut Lluís de Peguera, tenen com a objectiu, treballar cada cop més de forma cooperativa les diferents assignatures del currículum i també opten per un enfocament inclusiu de l'educació per tal de donar les mateixes oportunitats a tots els alumnes. Per aquest motiu, incloure i integrar aquest alumnat amb problemes diversos d'aprenentatge o socialització, no és només donar l'oportunitat de ser atesos o acollits en el mateix centre però en aules separades, sinó poder donar l'oportunitat d'aprendre juntament amb els altres companys de classe i poder créixer amb la certesa de pertànyer al mateix col·lectiu que la resta de nois i noies.

En una comunitat, hi ha de cabre tothom, tots els alumnes aprenen de tots, com més diversitat més riquesa d'aprenentatge hi haurà, tothom ha de tenir dret a ser ell mateix i no avergonyir-se de qui és ni del que pensa. Per tant, ningú pot etiquetar ni jutjar a l'altre per les seves característiques físiques, pel seu ritme d'aprenentatge, pel seu gènere, les seves inclinacions sexuals, creences, aparença, etc. Una classe convertida en una petita comunitat, contribueix a fer que els alumnes se sentin més valorats, que se sentin recolzats, a disminuir la por al fracàs o el ridícul i a crear un clima distès i de confiança per crear zones d'aprenentatge òptimes per assolir de forma efectiva els continguts i competències marcats pel currículum (Onrubia, 1993). Quan es forma part d'una comunitat d'aprenentatge, qualsevol problema es pot superar més fàcilment perquè sempre hi ha algú disposat a ajudar i a generar el suport emocional necessari per trobar solucions i seguir avançant.

Un cop creada la comunitat, és constant l'ajuda i el suport entre els alumnes i això estimula l'autonomia d'aquests, establint vincles d'afecte entre iguals i facilitant l'accés a les diverses capacitats socials. Els sistemes d'aprenentatge en comunitat, com la cooperació, ajuden al procés d'adquisició de noves i més potents formes d'aprendre, comprendre i actuar sobre la realitat, reconstruir la seva identitat personal, que l'adolescent pugui avançar cap a una visió més conscient de la mateixa vida, dels seus compromisos socials i la seva autonomia (Onrubia, 1997).

Per tant, cal dir, que si consideren el període d'escolarització als instituts com un context clau pel desenvolupament dels adolescents que hi habiten, hem de considerar la importància de treballar la convivència a l'aula amb dinàmiques que vagin millorant la cohesió dels alumnes i per tant les seves interaccions. Segons (García Bacete, J i Doménech Betoret, F. 2002 p.27), "l'autoconcepte és el resultat d'un procés d'anàlisi, valoracions i integració de la informació derivada de l'experiència pròpia i del feedback dels altres significatius com companys, pares i professors". Segons aquests autors, una de les funcions més importants de l'autoconcepte és la de regular la conducta mitjançant un procés d'autoavaluació i autoconsciència, per la qual cosa el comportament de l'estudiant estarà determinat en gran part per l'autoconcepte que posseeixi. Per

tant, el paper del professor i dels iguals és molt important perquè afavorirà a l'aprenentatge de destreses socials i la gran quantitat d'informació que rebí de les interaccions procedents d'aquests, servirà de referència per desenvolupar, mantenir o modificar el seu autoconcepte en la dimensió social.

En conclusió les interaccions entre iguals que es produeixen als instituts, poden ser positives i contribuir al desenvolupament intel·lectual i de consciència de l'altre i a la resolució de conflictes, però també poden ser negatives si es viu l'escolaritat en un context de violència, amb sentiment de solitud o si s'ha estat etiquetat pejorativament o separat de la resta dels companys de la mateixa edat, etc. Així, si partim de la base que un adolescent està intentant elaborar el seu projecte de vida i identitat com a individu adult i aquest fet estarà influenciat per la quantitat i qualitat de les experiències relacionals i d'intercanvis interpersonal i grupals amb els seus iguals, la revisió de la identitat, no es realitzarà de la mateixa manera des d'una experiència positiva, amb una raonable seguretat i confiança en les pròpies possibilitats, que si es fa des d'una autoimatge negativa, amb un fort sentiment d'indefensió davant les noves demandes de l'entorn i una baixa expectativa de competència davant els problemes i situacions quotidianes. (Onrubia, 1997).

Per tot això és tan important aconseguir a les aules un ambient més humà, basat en l'empatia i la solidaritat, cosa que s'aconsegueix a través de diferents mecanismes com poden ser metodologies de treball amb dinàmiques i/o jocs, la cohesió dels alumnes amb la que reforçar els vincles entre ells i facilitar l'aprenentatge amb una comunitat de suport i companyonia.

3.5_ La cohesió i la cooperació.

Organitzar una classe de forma cooperativa no és fàcil, inclús a molts professors els hi sembla una utopia creure que grups amb tantes tensions i rivalitats arribin a treballar de forma conjunta i a prestar-se ajuda. "Estructurar de forma cooperativa la classe, en molts casos, suposa, en primer lloc, intervenir sobre tot el grup perquè a poc a poc es converteixi en una petita "comunitat d'aprenentatge". El grup-classe ha de deixar de ser una simple "col·lectivitat" (una simple suma d'individus) que, en el millor dels casos, comparteixen només un mateix espai i, que en el pitjor, estan dividits i amb moltes tensions entre ells, i ha de passar a ser una petita "comunitat"" (Pujolàs, 2008 p.23). Els alumnes del grup-classe passen a ser una petita comunitat en el moment en el qual aquests, s'interessen els uns pels altres, se n'adonen que tenen coses en comú i que estan allà per un objectiu que comparteixen, és a dir, aprendre els continguts escolars. Arribats en aquest punt, el grup reconeix que els objectius que tenen en comú, seran més fàcils d'aconseguir si treballen ajudant-se els uns als altres, però a aquest moment no es pot arribar, sense una feina prèvia de cohesió. A través de diverses dinàmiques de grup, es pot ajudar a fer que es coneguin millor, a crear interaccions cada cop més positives basades en el respecte i l'empatia, que aprenguin a prendre decisions conjuntament, a valorar punts de vista divergents i poder així augmentar progressivament la consciència de grup fent cada cop més forta la comunitat d'aprenentatge.

En conclusió, s'ha anat descobrint la necessitat d'intervenir en aquest àmbit de la cohesió, en observar que el treball funcionava molt bé en uns grups i en d'altres no. "En el primer cas, es tractava de grups molt cohesionats, en els quals els alumnes feia molt temps que estaven junts, es

coneixien bé i la majoria eren amics. En el segon cas, en canvi, eren grups molt dispersos, amb subgrups molt accentuats i enfrontats, amb alumnes marginats i exclosos" (Pujolàs, 2008 p.25). En grups molt conflictius, és fàcil pensar que és inútil intentar aquestes estructures de treball per l'alta dificultat de treballar en equip, però abans de renunciar a treballar d'aquesta manera, s'ha de preparar el terreny, creant unes condicions bàsiques per fer-ho possible. És a dir, els alumnes han d'aprendre al llarg de l'escolaritat a conviure en societat i les habilitats socials pròpies del treball en equip, ja que és cada cop més imprescindible en una societat en la qual cada vegada la interdependència entre els membres es fa més important. Si treballem una cohesió bàsica, podrem treballar cooperant en comunitat per aprendre i a la vegada estarem cohesionant cada com més la comunitat, construint uns valors de convivència fruit de la reflexió col·lectiva del treball i l'experiència diària.

COOPERO/ NO COOPERO

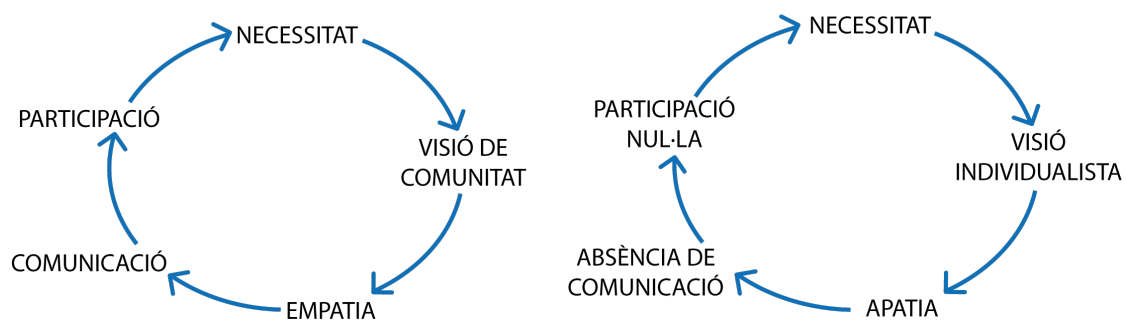

Figura 1.- Els efectes de cooperar i no cooperar.

3.6_ L'art com a eina de cohesió.

Un dels reptes principals de les societats contemporànies és el de tenir capacitat per incloure i reconèixer la diversitat dels grups culturals que existeixen. La diversitat cultural està molt present en els àmbits de l'educació i per això l'institut es transforma en un espai ideal per millorar el coneixement mutu i per generar accions d'intercanvi entre alumnes, és a dir per a generar cohesió. Si parlem de generar la promoció de nous models de relacions i processos col·lectius de construcció social i reflexió en l'àmbit educatiu, llavors hem de parlar de l'eina tan potent que esdevé l'art. Aquest constitueix una eina molt valuosa i efectiva per canviar contextos problemàtics, així, la mediació artística s'evidencia com una forma per donar respostes a les necessitats socials actuals (Ascensió Moreno, 2016).

"El veritable poder de la música (de l'art) radica en el fet que pot transmetre els sentiments d'una manera en què el llenguatge no pot fer-ho, perquè les seves formes significants posseeixen aquesta ambivalència de contingut que les paraules no poden tenir ... la música -l'art- és reveladora allí on les paraules són fosques, perquè pot tenir no un contingut sinó un joc transitori de continguts ... L'atribució de significats és un joc canviant, calidoscòpic, probablement sota el llindar de la consciència i sens dubte fora dels límits del pensament discursiu".

(Gardner, H. 1987 p.73)

Múltiples institucions i educadors, han pogut observar l'eina educativa que esdevé l'art en el context social. Activitats relacionades amb la pintura, dibuix, grafit, escultura, titelles, teatre, música, dansa, etc. obren possibilitats molt interessants per a treballar amb una gran varietat de col·lectius socials (Barragán i Ascensio, 2004). Tal com argumenten aquests autors, l'art és una eina de gran utilitat en el procés de desenvolupament personal i comunitari. Aquest, crea moments i reflexions per reconèixer i transformar realitats socials, potenciant la integració i inclusió dels participants perquè a través de l'art es puguin trobar formes de canviar la participació activa de les persones i activar la cohesió a través d'una xarxa d'intercanvi més emocional i vivencial.

En els treballs col·lectius, l'experiència individual i personal que genera l'art, implica a més a més l'experiència grupal. Aquest fet implica la interacció amb els altres i per tant, la necessitat de desenvolupar destreses socials pel que fa a les relacions de col·laboració, de discussió, de mediació i de resolució de conflictes. Les situacions d'aprenentatge a través dels diferents àmbits artístics, es predisposen per naturalesa a l'escolta d'opinions diverses i l'acceptació i integració del que és "diferent". (Barragán i Ascensio, 2004). Per tot això, treballar la cohesió a través de l'art esdevé un camí d'experiències on és possible inspirar-se en el col·lectiu per construir sabers, reflexions i alternatives respecte a circumstàncies negatives que molts alumnes afronten en la seva quotidianitat. D'aquesta manera, es construeixen espais de reflexió i expressió on poder compartir realitats i problemes i on a través del respecte i l'ajuda mútua, els alumnes poden construir compromisos personals per millorar situacions i relacions.

En conclusió, a través d'activitats artístiques dins l'àmbit educatiu, es pot donar sentit i veu a problemes actuals que afecten als mateixos alumnes, també es poden arribar a trencar amb estereotips prejudicials per la salut i trencar paradigmes culturals establerts. Les pràctiques artístiques realitzades per tota una comunitat educativa, poden visualitzar problemes mitjançant l'expressió i estratègies de comunicació tant d'idees com de sentiments, que poden arribar a tenir un gran impacte en l'educació dels adolescents, que just en aquest període de desenvolupament biopsicosocial, seran molt importants les experiències que visquin i les característiques del context que l'acompanyi en el seu procés.

3.7_El projecte de convivència.

El projecte de convivència ha de reflectir les accions i recursos que el centre educatiu desenvolupa per donar suport als alumnes i la resta de la comunitat escolar, per gestionar positivament els conflictes que es deriven de la convivència diària (Generalitat de Catalunya- Departament d'Ensenyament, 2019). El Departament d'Ensenyament posa a l'abast dels centres, una aplicació informàtica per orientar i proveir de recursos actualitzats per elaborar el projecte de convivència, però cada centre té l'autonomia per decidir què convé més al seu centre i quines mesures poden resultar més eficients considerant les característiques del seu context. Tot i l'autonomia del centre, s'estableix que les accions han d'anar adreçades a la millora de la convivència en tres àmbits diferents, aula, centre i entorn, entenent que s'ha d'afavorir la transferència d'aprenentatges, valors, actituds i hàbits relacionals (Generalitat de Catalunya- Departament d'Ensenyament, 2018).

A l'Institut Lluís de Peguera el Projecte de Convivència inclou la revisió de metodologies pedagògiques, el Pla d'Acció Tutorial i mesures a la singularitat que es tracta d'un equip

psicopedagog i l'equip SIEI (Suport Intensiu per a l'Escolarització Inclusiva). Al centre també es contempla un Servei de Mediació, el qual és voluntari i garanteix la imparcialitat del/la mediadora. També realitza dos programes de "mindfulness", el programa Lotus blanc i Lotus blau, que es porta a terme a l'ESO i el projecte Cos-consciència, pensat per a tots els membres de la comunitat escolar, incloses les famílies, que mostrin interès. Ambdós projectes tenen com a objectiu augmentar el nivell de consciència per tal de generar llibertat en les conductes i en les respostes no impulsives (Ins. Lluís de Peguera, 2018). De tots els projectes comentats anteriorment, les actuacions més regulars i enfocades a prevenir els conflictes i promoure valors comunitaris, sorgeixen del Pla d'Acció Tutorial, el qual contempla xerrades, visites a l'exterior del centre i activitats dins i fora del centre amb professionals especialitzats en temes i problemes de convivència. Encara que a l'espai de Tutoria es contemplin algunes visites, xerrades i activitats, si observem el context real del centre i les seves necessitats, es fa insuficient prevenir conflictes, cohesionar els grups i treballar l'educació emocional només a les hores dedicades a la tutoria.

Tot i la dificultat dels estudis per tal d'establir categories de problemes recurrents als centres, es percep una problemàtica pel que fa a la concreció de mesures per millorar la convivència escolar, ja que s'han d'interpretar sempre en funció del context i dels protagonistes.

Un exemple de projecte educatiu per a la convivència és el projecte "La convivencia en positivo", coordinat per D. Víctor José Ruiz Guzmán i Dña. Pilar Andueza Tejera a l'Institut Viera y Clavijo de les Canàries, iniciat el curs 2017-2018. Aquest projecte es basa en la idea que la convivència en l'àmbit educatiu ha de generar un clima relacional i organitzatiu que faci possible un engranatge de mesures que afavoreixin a la creació d'un clima relacional basat en els principis de la cultura de pau, la no-violència i la tolerància (Gobierno de Canarias, 2019). Després de l'experiència d'aquest projecte de convivència, el centre considera que el clima relacional ha millorat, segons el grau de satisfacció de l'alumnat i l'escassa conflictivitat que hi detecten.

Una investigació que sorgeix de l'objectiu d'aconseguir que l'alumne sigui capaç de reflexionar sobre les conseqüències de les seves accions i pugui entendre i interioritzar les normes de convivència del centre, es va dur a terme en un institut de Càceres. Un cop aplicat aquest projecte al centre, es van concloure que donat el reduït nombre d'alumnes seleccionats per a la investigació, no es va poder millorar la convivència de l'aula respecte al grup amb el qual es va experimentar, però sí que es va poder demostrar que els alumnes havien realitzat un treball d'autocrítica respecte a les seves actituds i accions. També van poder analitzar i definir situacions conflictives que fins al moment havien passat desapercebudes i van ser objecte de reflexió (García-Hierro & Cubo, 2009).

Per altra banda, el Ministeri d'Educació i Ciència, convençut de la importància de fomentar la convivència de forma activa, promou l' "Observatorio Estatal de la Convivencia Escolar", a través del qual s'intercanvien experiències i bones pràctiques entre centres. Així, desenvolupa un Pla d'actuació que busca correlacions amb les actuacions que s'estan duent a terme als diferents centres escolars de les Comunitats Autònomes (Teixidó, 2010).

Per aquest motiu, més enllà de les mesures dividides per a la resolució de conflictes, la proposta d'innovació que es desenvolupa en aquest treball, vol avançar cap a un plantejament global de la convivència, apostant per un aprenentatge col·lectiu i una organització de centre que gestioni i que doni sentit a una xarxa de recursos per a totes les actuacions preventives de conflictes i a una

educació en valors on l'exemple diari de relacions a l'Institut, sigui la principal font de treball. Aquesta proposta pretén formar part del projecte de convivència de l'Institut Lluís de Peguera, per tal de col·laborar en el desenvolupament de material i estratègies pensades arran de l'experiència al centre, tot respectant la línia pedagògica del centre.

3.8_Projectes artístics cooperatius/comunitaris.

Hi ha molts exemples posats en pràctica que mostren com les arts poden canviar les situacions de dificultat i ajudar a persones amb risc d'exclusió, treballar la cohesió i canviar la realitat social. A continuació citarem un breu llistat a tall de presentació d'exemples de projectes i activitats comunitaris a través de l'art a nivell estatal i internacional, sense pretendre ser exhaustius ni aprofundir en els detalls, ja que no és l'objectiu d'aquest treball.

- **Artibarrí (Barcelona):** És una xarxa catalana d'associacions, col·lectius, cooperatives, fundacions i persones que comparteixen l'objectiu de treballar per la transformació social a través de l'art i la creativitat. El principal tret característic d'aquesta xarxa és l'èmfasi en aplicar els projectes a l'àmbit comunitari i en dotar-los d'un elevat grau de participació individual i col·lectiva. Altres trets que caracteritzen la xarxa són: el caràcter educatiu dels projectes, la prioritització del procés respecte del producte final, o la vinculació territorial a barris perifèrics o entorns rurals.
- **La Fundació Pere Tarrés (Barcelona):** Una fundació que realitza diversos projectes de "Teatre Social". Un exemple és el projecte dut a terme amb malalts afectats d'Alzheimer i el qual va donar resultats extraordinaris per a la salut i la vida social d'aquestes persones.
- **La Fundació Jaume Bofill (Barcelona):** Aquesta fundació ha anat realitzant des de 2001 un procés de reflexió entorn de projectes artístics que utilitzen l'expressió artística com a mitjà educatiu amb joves en risc d'exclusió, creant espais de reflexió educativa amb aquests joves, buscant estratègies innovadores a partir de la creació artística i treballant juntament amb professionals de diferents àmbits.
- **ARTtransforma (Barcelona):** Una associació de professionals de l'àmbit artístic, educatiu i social que treballa col·laborativament i en diferents projectes que utilitzen l'art per a la transformació social. Aquests professionals impulsen i col·laboren en projectes que fomenten la inclusió i la cohesió social, treballant en xarxa amb entitats i professionals de diversos àmbits per fer arribar l'art a les persones que per diverses causes no tenen accés a la cultura o no hi poden accedir amb facilitat.
- **ArtIntegra (Jaén):** Projecte educatiu per al foment de la integració en centres escolars a través de l'art. Aquesta proposta té com a finalitat la conscienciació de l'art com a mitjà d'integració en grups d'alumnat amb necessitats educatives especials. Fomenta la integració a través de l'art des dels rols integrant integrador, partint del desenvolupament d'una intervenció amb un col·lectiu de discapacitats visuals.
- **MAGO (Colòmbia):** És una ONG colombiana que treballa per la pau i el desenvolupament a partir de la cultura, plantejant que aquesta, contribueix als processos de pau, millorant la qualitat

de vida de les persones i als sectors menys afavorits de la societat. El projecte treballa amb tres escoles d'art, d'empresa i d'economia i gestió sociocultural en una zona desafavorida pròxima a Bogotá. Aquesta organització demostra que es pot contribuir a una convivència pacífica reforçant el teixit social a partir de la formació en valors ètics com la solidaritat, el respecte, l'autonomia, l'ensenyament de recursos per afrontar els problemes de forma pacífica, etc. Tot això, ho fan utilitzant les arts com a generadora de situacions que les permeten incidir pedagògicament.

- **Centre K@2, Culture& Information Center (Letònia):** Projecte cultural a la perifèria de Liepāja, que treballa amb joves a partir de tallers de televisió, fotografia, radio, multimèdia, vídeo, cinema, animacions, etc. que ha sigut capaç de convertir un barri considerat marginal en un lloc cultural de gran interès.
- **Music Connections, European Youth Observatory (Europa):** Neix a partir d'una associació d'institucions estatals i voluntàries que pretén oferir oportunitats per a fer música i utilitzar les tecnologies musicals per treballar amb joves amb risc d'exclusió. Aquest projecte està promogut per l'entitat Birmingham Youth Offending Service, el Community Safety Team i el Matthew Boulton College.

4. PROPOSTA D'INNOVACIÓ: CREACIÓ EN XARXA

4.1_ Context i objectius:

Aquesta proposta parteix de l'experiència viscuda durant el període de pràctiques com a observadora i professora de primer i segon de batxillerat a l'escola Institut Lluís de Peguera de Manresa. L'observació de diverses classes al llarg del Pràcticum I i la implementació d'una unitat didàctica a 1r i 2n de batxillerat en el Pràcticum II, em va fer adonar d'un problema recurrent en tots els cursos i que dificultava l'ensenyament-aprenentatge dels continguts i competències: la falta de cohesió entre l'alumnat.

Com pot ser que durant 9 mesos que dura un curs, hi hagi alumnes que no hagin parlat, que no hagin tingut cap mena d'interacció amb un altre company de la mateixa classe? Perquè sempre hi ha companys que seuen sols a classe? Per què els alumnes sempre parlen amb els mateixos i seuen al costat dels mateixos? Per què hi ha persones a classe de les que ningú sap res o bé amb els qui no es compta per res? Totes aquestes preguntes i més, són les que m'han fet adonar que els nens adquireixen certs hàbits, formes de ser i de relacionar-se, sovint molt negatives i ho fan perquè ho aprenen en el seu dia a dia. Els rols que adquireixen, la manera de relacionar-se, la manera de tractar al qui és diferent, a qui no pensa ni viu com nosaltres i la poca reflexió i responsabilitat sobre les seves accions, fan que a l'escola es produeixin i es reproduïxin fets i actes que com a societat hem d'eliminar i que l'escola ha d'educar.

L'escola no és sempre l'espai de convivència desitjat per al desenvolupament dels adolescents i els missatges que en aquesta es transmeten i s'aprenen, poden afectar a les diverses facetes de la convivència humana, fets que sovint queden lluny de ser controlats pels docents del centre. En el context analitzat en els dos períodes de pràctiques, he observat una gran complexitat al centre pel que fa a la diversitat a les aules. Aquesta diversitat sovint genera conflictes i no sempre es tracta de conflictes en les relacions humanes que sorgeixen en qualsevol àmbit social com els desacords o tensions interpersonals que apareixen entorn a la convivència diària, sinó a intoleràncies racials, a faltes de respecte greus entre companys, alumnes arraconats o pejorativament etiquetats i menyspreats pels companys,... L'Institut Lluís de Peguera, agrupa tanta diversitat cultural, religiosa, d'origens de naixements, d'alumnes nouvinguts, d'alumnes amb dificultats d'aprenentatge, alumnes amb càrregues familiars, problemes econòmics, etc. que es generen situacions i conflictes molt diversos i difícils de tractar.

De l'observació d'aquest problema neix l'objectiu d'aquest treball: Proposar una estructura de treball, amb la qual a través d'una sèrie d'activitats en xarxa que treballi l'expressió i creació artística, posin en tela de judici els compromisos personals i les dinàmiques relacionals a l'aula i que els resultats d'aquests treballs formin part d'una biblioteca de recursos pedagògics per treballar al Pla d'Acció Tutorial. Amb aquesta proposta es pretén augmentar la solidaritat i coneixement mutu entre alumnes, per tal de millorar la convivència als instituts i generar un aprenentatge en comunitat basat en qüestionar i treballar un sistema de valors bàsics per créixer i viure en societat. Les activitats que es plantejaran, seran activitats que pretenen iniciar un procés de cohesió dels grups-classe i coneixement de tot l'alumnat, fet que ajudarà en el desenvolupament d'activitats cooperatives a l'aula, que a la vegada és l'objectiu que té el centre.

Les activitats o "creacions en xarxa", treballaran de forma transversal diverses assignatures i sempre es treballarà el vessant artístic de les diverses matèries. Així, proposo cohesionar i

integrar a tota la comunitat educativa a través de l'art, ja que aquest és un excel·lent comunicador d'idees i sentiments, té la capacitat de crear moments i situacions, de generar reflexió i creació, de transformar situacions, de sembrar llavors, de generar preguntes, generar més qüestionament i la capacitat d'unir a les persones i generar canvis.

La proposta d'innovació anomenada "Creació en xarxa", neix de la base que la falta de cohesió impedeix aprendre certes competències socials bàsiques del currículum de l'ESO i el Batxillerat, del potencial d'activar a través de la creació artística el pensament crític, la reflexió i la consciència social i així a la vegada que es treballa per cohesionar la comunitat educativa, disminueix la conflictivitat a les aules.

4.2. Interès de la proposta

4.2.1_ Per què és tan important treballar la convivència?

Els problemes de convivència als instituts constitueixen un tema complex, en el qual es veuen implicats múltiples aspectes: faltes de respecte, assetjament, baralles, vandalisme,... (Teixidó i Castillo, 2010). Però un clima positiu de convivència als centres educatius, ha de ser prioritari tal com defensa J.Teixidó a "L'escola respira calma" (2008):

"L'assoliment de nivells acceptables de convivència constitueixen la prioritat (en singular) de l'escola d'avui per diverses raons:

- Perquè els nois i noies han d'aprendre a conviure pacíficament.
- Perquè l'educació només pot dur-se a terme en un clima de tranquil·litat, de respecte i de relacions personals fluides; si falla la convivència, tota la resta falla.
- Perquè en els moments actuals encara ens trobem en una situació reversible.
- Perquè la violència escolar requereix la posada en marxa de vies d'abordatge múltiples i complementàries, que impliquin el conjunt de la comunitat".

(Teixidó, 2008, 6)

Com hem argumentat en apartats anteriors, és clau crear a les aules un clima de treball basat en el respecte, l'empatia i les interaccions positives entre les persones, per tal de conviure en un ambient de tranquil·litat i confiança i per sentir-nos còmodes per dur a terme les tasques d'ensenyament-aprenentatge. Però la realitat que es viu als centres és molt diversa i cal proposar uns objectius de millora per reduir la conflictivitat i promoure actituds de convivència, sempre analitzant les necessitats i característiques concretes de cada centre.

Aquest interès per la millora de la convivència escolar ha obtingut reconeixement a la Llei Orgànica 2/2006 d'Educació (LOE) on en l'Article 2 s'anomena: "l'educació en l'exercici de la tolerància i la llibertat dins dels principis democràtics de convivència, així com en la prevenció de conflictes i la resolució pacífica dels mateixos". Aquesta llei identifica com a objectiu clau en les diverses etapes educatives plantejar l'educació per a la convivència i un Pla de Convivència dins el Projecte Educatiu de Centre (Art.121) (Teixidó 2007, anomenat dins Teixidó i Castillo, 2010). Per altra banda, d'acord amb la Resolució ENS/585/2017, de 17 de març, s'estableix que els centres

educatius del Servei d'Educació de Catalunya han de tenir implementat el Projecte de convivència en el marc del seu Projecte educatiu, no més tard del març de 2020 (Generalitat de Catalunya, 2017).

La millora de la convivència als centres escolars no és un objectiu fàcil, perquè les accions de millora han d'aconseguir formar part de l'activitat acadèmica dels centres i no dur-se a terme de forma aïllada. Per altra banda, aquest objectiu necessita la participació activa del professorat i les famílies, per tal d'involucrar-se de forma activa en aquesta tasca. Per aquest motiu és necessari que el Projecte Educatiu reflecteixi no únicament estratègies de resolució de conflictes sinó una direcció pedagògica i metodològica, que treballi en la seva filosofia diària la transmissió d'uns valors de solidaritat com a referents d'actuació. El centre hauria d'encarnar el treball emocional i parlar de conflictes diaris que han estat assumits com fets normals i que dificulten les relacions i la realitat emocional de les persones, per trobar solucions de forma col·lectiva. Així, en aquesta proposta, es pretén fomentar la reflexió personal i social entre els alumnes a través de generar preguntes i/o el treball d'exercicis, amb els quals tota la comunitat educativa pugui prendre consciència de la importància de saber conviure i relacionar-se amb respecte. Tal com argumenta D. Goleman, les persones més exitoses són aquelles que desenvolupen la intel·ligència social. I saber donar una resolució satisfactòria als conflictes diaris és, sense dubte, una evidència d'èxit personal i social (Goleman, 2006).

En conclusió, la convivència és un tema d'alta importància, que en el marc de la Unió Europea, es dóna èmfasi a: "que els sistemes educatius dels països que la integren han de respondre al repte de preparar ciutadans eficaços i justos, capaços d'atendre i de sobreviure a les exigències d'una societat competitiva i, alhora, de comprometre's en la seva millora d'acord amb uns valors orientats a la convivència i la cohesió". (Generalitat de Catalunya, 2017).

4.2.2_ Per què és interessant el treball artístic?

L'art constitueix una forma d'expressió i de treball en l'àmbit emocional, que convida a la introspecció i possibilita la reflexió i raonament de fets i problemes quotidians, de forma molt personal i profunda. Tal com s'ha argumentat en aquest treball, l'aspecte que ens interessa remarcar sobre l'art, és la capacitat individual però també grupal, de conformar espais de creativitat i participació que generin experiències emocionals, expressives i comunicatives per parlar del món interior i també de les vivències i relacions respecte al món exterior.

"Les activitats artístiques en el treball educatiu grupal i comunitari promouen:

- Consciència, acceptació i afecte per part del demès.
- Cooperació, implicació en una activitat grupal.
- Comunicació.
- Compartir problemes, experiències i *insights* (adonar-se).
- Descobriments de la universalitat de l'experiència i de la unitat de l'individu.
- Relacionar-se amb els altres en un grup, comprendre l'efecte que produeix el propi jo en els altres i les relacions que sorgeixen.
- Suport social i confiança.
- Cohesió grupal.
- Examinar temes grupals."

(Liebman, 1987 dins Barragán i Moreno, 2004, 32-33)

Per totes les possibilitats pedagògiques que obre l'art a través del treball grupal i comunitari, la proposta d'innovació que plantejaré a continuació, anomenada "Creació en Xarxa", parla de creació artística utilitzant metodologies de treball cooperatiu per tal de treballar la convivència a la vegada que es treballa cohesionant.

4.3. PRESENTACIÓ DE LA PROPOSTA.

La proposta de millora que sorgeix de l'experiència a l'Institut Lluís de Peguera durant les pràctiques realitzades al màster, es tracta d'una proposta que pretén formar part del Projecte de Convivència del centre. Ningú millor que els professionals que coneixen el centre i més aquells que durant anys han estat formant part de la seva plantilla docent i han observat a través de l'experiència els canvis socials i les preocupacions i problemes que tenen lloc al centre, saben de primera mà les necessitats i problemes amb els quals conviuen i amb l'emergència que cal tractar cada un d'ells. Per aquest motiu el que es presenta en aquestes línies, no és un projecte amb uns continguts tancats ni unes activitats concretades de forma exhaustiva, sinó una estructura organitzativa de treball, la qual pels seus objectius i els aspectes que pretén treballar, requereix una estructura de treball i uns punts bàsics. Aquesta estructura, base de l'organització, conformarà un cicle de treball, que s'anirà repetint amb cada plantejament de treball.

Per tant, la formulació de la proposta d'innovació, es tracta d'una estructura de treball, amb la qual a través d'una sèrie de projectes o activitats cooperatives, que el centre decidirà la temàtica segons les necessitats observades, es treballi a través de l'expressió i creació artística diverses competències socials, per tal de posar en tela de judici els compromisos personals i les dinàmiques relacionals que es produeixen a l'aula. Els resultats d'aquestes activitats o projectes, seran productes artístics però també pedagògics, que formaran part d'una biblioteca de recursos artístics per treballar dins el Pla d'Acció Tutorial i així enriquir el treball a l'espai de tutoria.

Amb aquesta proposta es pretén augmentar la solidaritat i coneixement mutu entre alumnes, per tal de millorar la convivència a l'institut i generar un aprenentatge en comunitat que tindrà com a objectiu, qüestionar i adquirir un sistema de valors bàsics per créixer i viure en societat.

A continuació es presenta un mapa conceptual de la proposta d'innovació per a l'Institut Lluís de Peguera, on es presentaran els conceptes claus de la proposta d'innovació anomenada: "Creació en Xarxa".

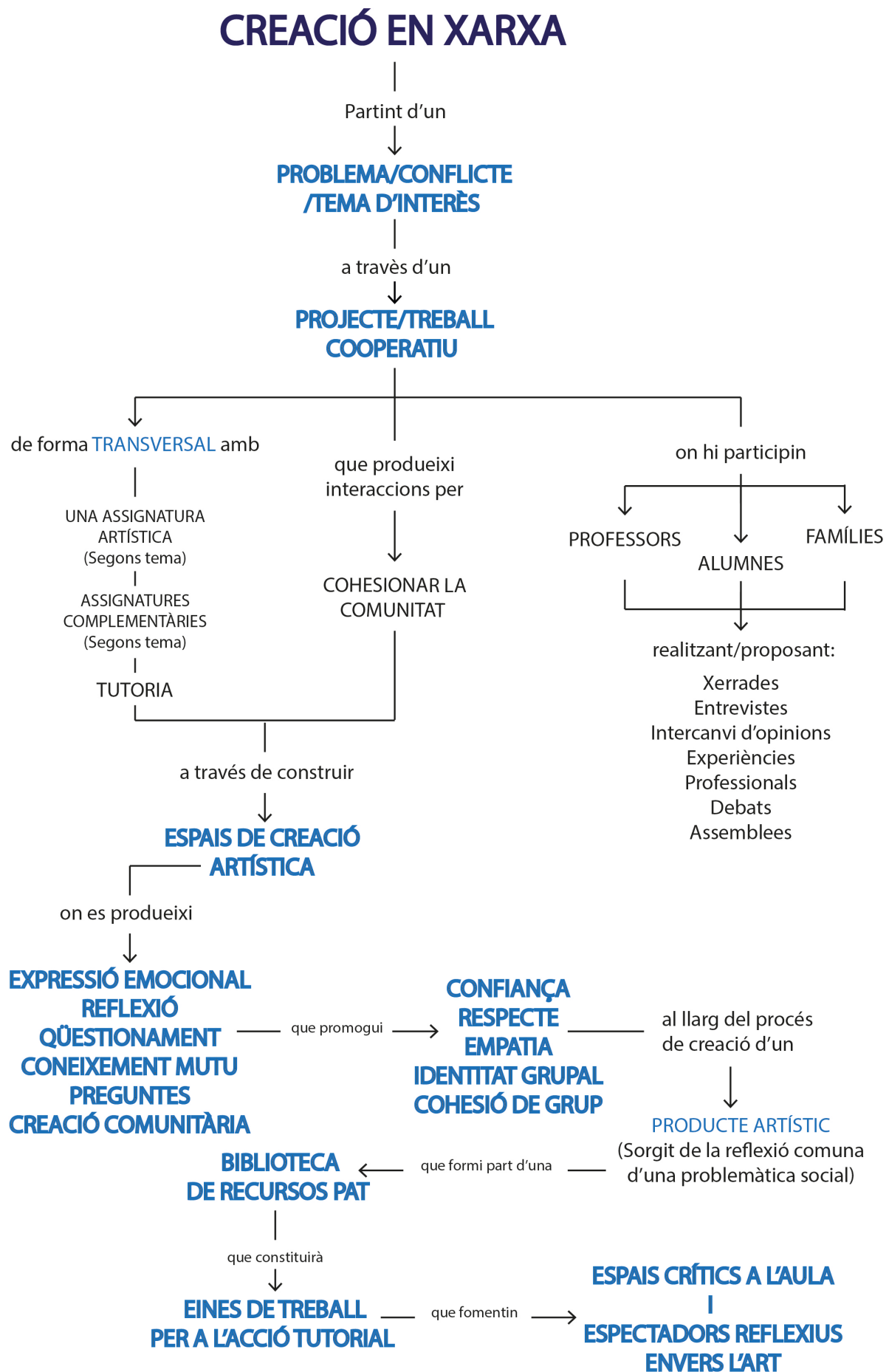

Figura 2.- Mapa conceptual de la proposta d'innovació

4.4. ELS CONCEPTES I ELS SEUS OBJECTIUS:

4.4.1_ TRACTAMENT DE PROBLEMES/ CONFLICTES/ TEMES D'INTERÈS:

L'esquema o cicle de treball, ha de començar partint d'una necessitat detectada al centre, sigui una problemàtica, un conflicte o un tema d'interès per a la comunitat. Aquest problema pot haver estat detectat entre professors, que els alumnes hagin mostrat algun tipus d'interès per certs temes, que s'hagi produït un conflicte que requereixi reflexió i tractament, que les famílies hagin proposat tractar una preocupació recurrent en els seus fills, que sigui un tema social que requereixi amb urgència la conscienciació de les persones,... Per tant, la proposta sempre haurà de tractar una problemàtica que afecti l'àmbit social, amb tot el ventall d'opcions que aquest fet obre.

Així, el projecte ha de partir de la comunitat, és a dir, partir de la seva realitat social. També s'ha de promoure la participació i creativitat de tota la xarxa, treballant el canvi social com un procés de transformació individual i comunitari. Si els projectes vinguessin imposats des de fora i estiguessin totalment desvinculats dels interessos de la comunitat, aquesta no els podria fer seus i es faria difícil la seva implicació i desenvolupament. El fet que la comunitat s'impliqui, garanteix que el projecte estigui viu independentment de qui que el proposa o impulsa (Barragán i Moreno, 2004).

Per altra banda, treballar els conflictes suposa l'oportunitat d'analitzar i aprendre d'aquests, tant a escala personal com a escala social. Algunes de les oportunitats positives que obre el fet de treballar els conflictes són els objectius pels quals es proposa treballar-los en aquest projecte:

- Descobrir el conflicte com una forma de transformar la societat i les relacions humanes cap a cotes majors de justícia i com una oportunitat per aprendre a construir un altre tipus de relacions aprenent a fer valdre i respectar els nostres drets de forma pacífica.
- Aprendre a analitzar els conflictes, descobrir la seva complexitat, donar pautes i eines per trobar solucions i afrontar els conflictes quotidians tant a professors, alumnes, com a famílies.
- Trobar solucions en les quals tothom guanyi i puguem satisfer les nostres necessitats sense haver de destruir a ningú. Desenvolupar l'assertivitat i la resiliència

(Cascón, 2001).

Possibles dificultats/ obstacles:

Per treballar els conflictes, s'haurà de preparar al professorat i a l'alumnat oferint espais on es puguin aprendre recursos i donar eines que permetin parlar dels conflictes i trobar solucions amb creativitat i satisfacció.

4.4.2_ PARTICIPACIÓ FAMÍLIES/ ALUMNES/ PROFESSORS.

Aquest apartat, vol donar rellevància a les famílies com a part de la comunitat educativa i aprofitar els coneixements, estudis i experiències que aquests tenen, per tal d'enriquir l'aprenentatge dels alumnes i que això constitueixi una manera d'implicar-se i col·laborar en l'educació dels seus fills.

Entre tota la comunitat educativa que inclou als docents, alumnes i a les seves famílies, podem trobar gran varietat de professionals, persones que han viscut moments d'aprenentatge molt important en les seves vides, persones que han patit problemes i han trobat solucions o que poden aportar un punt de vista molt valuós per generar reflexió envers la nostra percepció del

món. Es tracta d'aprofitar totes aquestes possibilitats d'aprenentatge que afloren de la nostra comunitat, que pot ser molt enriquidora i generar una participació activa de forma global, ja sigui a través de xerrades, d'entrevistes, de compartir relats, experiències viscudes, històries passades, fets històrics dels quals han format part, punts de vista professionals, etc.

4.4.3_TREBALL COOPERATIU

Les estructures de treball a l'aula conformen els elements i operacions que provoquen un determinat efecte, el qual regula les relacions que es produeixen i els aprenentatges que es transmet. Així, una estructura individualista o competitiva de treball a l'aula, transmet uns valors i aprenentatges individualistes i competitius, mentre que una estructura de treball cooperatiu, promou la cooperació i l'ajuda entre companys. A través de la cooperació es fomenta l'ajuda mútua, la interdependència positiva, es creen objectius estretament vinculats entre els participants, tots els alumnes participen en les decisions, els alumnes s'ensenyen entre ells, hi ha més autonomia i més motivació intrínseca, etc. (Johnson i Johnson, 1991).

Així, l'objectiu de treballar de forma cooperativa, és per integrar a l'alumne en el procés d'aprenentatge en donar-li un rol actiu i participatiu, per afavorir la relació i la interacció entre alumnes, per generar efectes positius en les actituds, les relacions i la motivació de l'alumnat i promoure les relacions entre alumnes "diferents". La cooperació és "la millor i possiblement única manera que tenim, que els nostres i les nostres alumnes desenvolupin al llarg de l'escolarització la competència social i ciutadana que fa possible comprendre la realitat social i ciutadana" (Pujolàs, 2008).

Possibles dificultats/ obstacles:

El treball cooperatiu pot semblar una tasca massa difícil o a vegades impossible per treballar en grups d'alumnes amb un alt nivell de conflictivitat i problemes. El treball cooperatiu és una feina que no dona resultats immediats, la qual cosa pot fer que el professorat es doni per vençut en veure que no hi ha canvis aparents. Cal persistir en aquesta tasca i comptar amb el suport del Projecte de Convivència del centre, per tal de promoure la cohesió entre els alumnes, cosa que facilitarà la tasca dels treballs cooperatius i generarà millors resultats.

4.4.4_ TRANSVERSALITAT

El concepte del treball transversal, ha estat inclòs en aquesta proposta, ja que es farà necessari la col·laboració de diverses assignatures per dur a terme les activitats cooperatives. Al llarg dels projectes es veuran implicades diverses assignatures, ja que la creació d'un projecte artístic pedagògic, implica no només el coneixement pel que fa a l'àmbit de les arts, sinó dels continguts curriculars que es vegin implicats. Com que unes de les condicions imprescindibles de l'estructura que conté aquesta proposta és el fet de treballar amb certs continguts o problemàtiques socials, també es necessitarà la implicació de diverses assignatures segons el punt de vista amb el qual es vulgui tractar la temàtica, per exemple amb un vessant filosòfic, un de científic, literari, etc.

Per altra banda, una assignatura que serà imprescindible, serà la de Tutoria, ja que en aquest espai es podran crear debats, assemblees i intercanvi d'opinions, sobre la temàtica que es treballa. També pot ser un espai per parlar del procés de creació, treballar per trobar solucions als

conflictes que sorgeixin i fer activitats per cohesionar els grups a la vegada que es reflexiona sobre les conclusions del projecte.

La col·laboració interdisciplinària entre diferents assignatures i àrees de coneixement on col·laboren diferents professionals, aportant cada un el seu punt de vista, estan donant lloc arreu del món a una línia d'investigació i intervencions socioeducatives a través de l'art i altres produccions culturals com a protagonistes (Barragán i Moreno, 2004).

4.4.5_ ESPAIS DE CREACIÓ ARTÍSTICA:

Crear espais d'expressió artística, suposa el treball de continguts, competències i conflictes, a un nivell emocional i reflexiu, diferent del que s'acostuma a dur a terme en altres assignatures. Fer possible que hi hagi espais de creació artística, suposa també donar cabuda dins la línia pedagògica del centre, als múltiples llenguatges artístics que existeixen i que serveixen d'eines per a la intervenció socioeducativa.

Així, l'objectiu que es persegueix a través de la creació de projectes artístics, és crear experiències comunicatives i expressives que manifestin el món més personal amb actes d'introspecció, però també expressin com es percep el món exterior i com interaccionem amb aquest. A través dels diferents llenguatges es poden dur a terme diferents treballs artístics, per exemple a través de les arts visuals i plàstiques expressar-se amb formes, volums, colors, mentre que amb la dansa podem expressar-nos a través del moviment corporal. També a través del coneixement dels recursos audiovisuals, expressar-nos a través de muntatges fotogràfics i escènics per tal de fer arribar el nostre missatge o història, etc.

Tot i que la categorització d'activitats artístiques elaborada, ha estat parcial i simple a tall d'exemple, dins l'art és difícil fer una llista de possibilitats expressives segons la tipologia de les activitats, doncs la realitat dels llenguatges i metodologies de les diverses disciplines artístiques suposen una gran interconnexió. Així, cal dir també, que s'han de tenir en compte els diversos llenguatges artístics, però també la possible interacció entre aquests.

Possibles dificultats/ obstacles:

Segons els recursos o infraestructures que requereixin els projectes artístics, es poden veure limitats per la realitat del centre. Per altra banda, també es pot comptar amb la possibilitat de col·laboració amb entitats, d'intervenció en espais públics, d'exposició dels projectes en espais externs al centre, etc. cosa que requereix l'esforç extra per trobar aquestes oportunitats i ajudes.

4.4.6_ PRODUCTE ARTÍSTIC:

El fet de crear producte artístic que puguin formar part d'una biblioteca de recursos per al Pla d'Acció Tutorial, és pel potencial pedagògic i comunicatiu que té l'art. Si es creen treballs artístics que puguin ser utilitzats en diferents moments i llocs, com pot ser a l'hora de tutoria, com a eines pedagògiques de reflexió a través de la seva visualització, lectura o interpretació, estarem creant visions personals i comunitàries que transmetran missatges i que podran servir d'eines de generació de pensament crític, més enllà del mateix procés de creació.

A través del teatre, la fotografia, la pintura, els videoclips, els còmics, etc. és possible analitzar imaginari socials, reflexionar sobre el poder de les imatges i retrocedir en la història, qüestionar representacions discriminatòries, etc. És a dir, l'objectiu de crear productes artístics, és perquè a través de la lectura d'obres artístiques de diverses disciplines, alhora que els alumnes aprenen a interpretar de forma crítica l'art i els missatges culturals, servirà d'eina per a la reflexió i transformació social.

Per altra banda, la forma final dels productes artístics poden ser triats pels docents o pels mateixos grups de treball a partir del desenvolupament, debat i coneixement de la problemàtica, segons la deriva evolutiva del treball. Així el resultat final pot acabar desenvolupant en un àlbum fotogràfic, una escultura, un mural, un videoclip, un musical, una exposició pictòrica, una instal·lació, un documental, un còmic, etc.

"L'art és consubstancial a la naturalesa humana perquè és interpretació de la història i del món: l'home interpreta el seu jo i interpreta l'altre a través d'aquesta forma d'expressió que és comunicació humana, però en la seva forma més culta i elevada. Serà a partir d'aquest principi que se'n deriva el seu poder, perquè l'art guarda uns valors eviterns i el predispesa com a font de pedagogia" (Solà, 2015).

Possibles dificultats/ obstacles: Els resultats finals sempre variaran segons la destresa del grup que les treballa, dels recursos amb els quals es disposi i de la implicació de l'alumnat envers el projecte. Per tant, per controlar aquest tema, el professor ha de tenir un alt grau d'implicació en el projecte i ha de saber gestionar i tenir en compte el que ell pot oferir a través del seu punt de vista professional, però sempre respectant les opinions i resultats que poden oferir els alumnes, per tal que aquests no es deixin de sentir en cap moment part imprescindible del projecte. Mai hauria d'entrar en conflicte les possibilitats dels alumnes amb la imposició estricta per part del professor, d'un nivell artístic impropï per l'edat dels participants. La dificultat estarà a buscar un projecte abordable pels alumnes però a la vegada suficientment motivador per buscar la implicació de cadascun d'ells.

4.4.7_ BIBLIOTECA DE RECURSOS PER AL PLA D'ACCIÓ TUTORIAL.

Pel que fa a la biblioteca de recursos, la proposta pretén generar material actualitzat i que tracti de temes d'interès per a la comunitat en forma de producte pedagògic, per tal de ser contemplada la seva utilització en el Pla d'Acció Tutorial. Quan parlem de treballar la consciència de grup, en el sentit que entre tots els alumnes que conformen el grup-classe creïn una comunitat d'aprenentatge, hi ha un espai i un temps dins l'institut que és important de considerar: "La Tutoria". L'hora de tutoria pot ser una hora destinada a treballar la cohesió a través de dinàmiques de grup, jocs, debats, etc. Aquesta tasca es fa més fàcil si tenim material i recursos preparats per tal de treballar a l'aula.

Per tant, l'objectiu de crear la biblioteca de recursos és per aprofitar els resultats de la "Creació en Xarxa" i utilitzar-los com a recursos, materials i eines de suport per tractar temes d'interès, transmetre valors, treballar l'empatia, cohesionar al grup i generar el coneixement entre els membres del grup a través d'aquests resultats reflexionats de forma cooperativa. Un altre punt positiu de crear aquesta biblioteca de recursos és que s'obre la possibilitat de treballar les diverses

temàtiques socials, vistes i expressades des del punt de vista entre iguals. Per altra banda, un altre objectiu important d'aquesta proposta, és que suposa la constant actualització, renovació i adquisició de material de treball per al Pla d'Acció Tutorial, expressament pensat i creat per al context convivencial del centre i cada any s'incorporarien nous productes pedagògics, amb noves temàtiques i totes tractades des de diverses perspectives.

Possibles dificultats/ obstacles:

La biblioteca de recursos pot ser una font de treball molt interessant, ja que els resultats pedagògics dels treballs realitzats podran abordar i explicar conflictes des del punt de vista que comparteixen entre iguals, és a dir, entre companys que comparteixen la mateixa etapa. La problemàtica derivarà del fet que aquests recursos tindran més o menys potencial, segons la capacitat comunicativa i de gestió d'aula del docent realitzi. Per tant, l'eficàcia dels productes pedagògics realitzats, dependrà de les capacitats personals i professionals dels docents, a l'hora d'utilitzar-los.

4.4.8_ ESPAIS CRÍTICS A L'AULA I ESPECTADORS REFLEXIUS ENVERS L'ART:

La lectura d'obres d'art, suposa la implicació de l'alumnat en la reflexió i afrontament dels deures i dilemes ètics que com a éssers socials hem de conèixer. Treballar entorn de la reflexió que generen les diverses formes i treballs artístics, pot abordar conceptes propis de la pedagogia, la psicologia i el treball social i contribuir al desenvolupament de les persones i prendre consciència de les situacions que vivim per imaginar possibles solucions.

L'art treballa a un nivell molt emocional i no podem fer una altra lectura de l'art que a través de la introspecció sentimental. Tota obra d'art pot ser llegida i interpretada per un espectador, per tant davant una obra d'art, ens veiem obligats a fer l'esforç d'avaluar allò que veiem i a reflexionar sobre el que entenem a escala personal a partir de la seva observació, en quina situació es trobava l'artista en fer-la i la seva intenció. Per tant, l'objectiu de l'anàlisi d'obres d'art és fer possible aquest exercici de pensar, repensar, avaluar, reflexionar i generar pensament, per tal de treballar la reflexió crítica de conceptes o situacions.

"El significat de l'art varia en el temps i l'espai. És evident que el concepte que en tenim actualment difereix substancialment del que regia fa només unes dècades. Però, precisament per estar sotmès a aquests canvis, l'art continua essent una forma privilegiada d'anàlisi de la relació entre l'ésser humà i el seu entorn i un testimoni fidel de la història de l'home i les seves relacions essencials" (Pericot, 2012, 1).

Possibles dificultats/ obstacles: Un docent amb capacitat reflexiva per generar preguntes a classe i tractar-les de forma senzilla per fer arribar el missatge als alumnes i a la vegada respectuosa, per tal que ningú se senti ofès ni exclòs, contribuirà a una bona gestió i una utilització eficaç del producte pedagògic obtingut. Contràriament, un docent amb poca capacitat comunicativa o expressiva i amb poca cura pel que fa al tractament de problemes que requereixen un alt nivell de sensibilitat, pot utilitzar aquest espai de reflexió amb un efecte negatiu sobre els alumnes i els seus aprenentatges. Per tant, l'obstacle més gran que pot tenir aquest punt, és el fet que depèn completament de la professionalitat del docent a l'hora d'utilitzar aquest material pedagògic, el fet d'obtenir els objectius desitjats amb aquell recurs.

4.5. TRETES D'INNOVACIÓ DE LA PROPOSTA

Com ja s'ha argumentat anteriorment, la proposta d'innovació és un cicle de treball que conté unes bases imprescindibles per tal que la proposta compleixi els objectius marcats.

Cada un dels conceptes que conformen la base de la proposta, són conceptes que es completen i es vinculen els uns amb els altres, cada un amb la seva finalitat ja exposada en apartats anterior i que junts aconseguixen un engranatge perfecte per treballar la proposta d'innovació al complet. Amb el tractament dels projectes cooperatius a través dels diferents àmbits artístics, es pot començar a treballar des dels primers cursos d'ESO el concepte de l'art d'una manera més profunda i professional respecte a com s'està duent a terme en l'actualitat.

Figura 3.- Base de la proposta d'innovació.

Amb aquesta estructura de treball que demanda la participació d'una assignatura artística, es vol donar més protagonisme als coneixements artístics del currículum i revalorar les assignatures artístiques que en la vida diària del centre, són les grans oblidades. Si es dona a conèixer la importància que l'art té en la història dels éssers humans i la seva potencialitat comunicativa i pedagògica, podrem començar a valorar una faceta de la nostra condició humana que requereix la implicació emocional i per tant, treballar la intel·ligència emocional. "Sabem que gran part del fracàs escolar dels alumnes no és atribuïble a una manca de capacitat intel·lectual, sinó a dificultats associades a experiències emocionalment negatives que s'expressen en comportaments problemàtics, conflictes interpersonals, etc." (Collell i Escudé, 2003).

Aquesta proposta respecta la direcció pedagògica del centre, formada per un equip que té molt clar que el treball cooperatiu és el futur de l'educació i el qual vol acabar avaluant a curt termini completament per competències. El treball cooperatiu a l'Institut Lluís de Peguera, no és una metodologia desconeguda, fa temps que treballen amb ella i cada any generen més propostes innovadores per a millorar la tasca d'aprenentatge-ensenyament al centre. El que el meu treball vol aportar com a proposta d'innovació, és donar més protagonisme a les assignatures artístiques dins els treballs cooperatius, que aquests treballs siguin l'excusa per treballar la cohesió de l'alumnat i la convivència i que els resultats dels treballs puguin constituir recursos pedagògics de gran valor comunicatiu per al Pla d'Acció Tutorial i per tant, que ajudi també a la millora del Projecte de Convivència. Per altra banda, a la vegada que aquests productes pedagògics resultants del treball en xarxa, treballin aspectes socials i personals a l'espai de tutoria, també aniran treballant indirectament, la lectura d'obres artístiques i per tant, l'hàbit de pensar, reflexionar i qüestionar fets i conceptes, davant una obra d'art.

4.6. SEQÜÈNCIA DE DESENVOLUPAMENT

Figura 4.- Seqüència per a l'organització de la proposta d'innovació.

4.7. PROPOSTA D'UNA TEMÀTICA DE CREACIÓ EN XARXA

PROBLEMA DETECTAT/ TEMÀTICA DE TREBALL:

Problemes de salut derivats de la influència que els estereotips de bellesa causen en els adolescents (2n ESO).

ÀMBITS DE TREBALL: Àmbit artístic, científicotecnològic i personal i social.

Assignatures: Visual i Plàstica, Biologia i Geologia i Tutoria.

PRODUCTE PEDAGÒGIC-ARTÍSTIC, CONTINGUTS I COMPETÈNCIES: Adaptació a la programació curricular.

- **Producte artístic-pedagògic:**

Exposició fotogràfica: Realització d'una sèrie fotogràfica a través de material digital lliure de copyright, que pot ser exposada al centre. A partir de la creació de fotomuntatges, treballar un discurs visual que generi impacte i reflexió sobre la salut i el concepte d'autoestima.

- **CONTINGUTS I COMPETÈNCIES:**

Visual i Plàstica: Evolució dels cànons de bellesa en la història, influències en els mitjans de comunicació i realització de fotomuntatges digitals amb discurs social.

Continguts Clau:

Percepció visual i audiovisual. Art i societat. Art i compromís. Instruments i tècniques analògiques i digitals per a la representació i comunicació visual i audiovisual.

Competències:

- Dimensió percepció i escolta: **Competència 2.** Mostrar hàbits de percepció reflexiva i oberta de la realitat sonora i visual de l'entorn natural i cultural.
- Dimensió expressió, interpretació i creació: **Competència 7.** Desenvolupar projectes artístics disciplinaris o transdisciplinaris tant personals com col·lectius.
- Dimensió societat i cultura: **Competència 8.** Valorar amb respecte i sentit crític les produccions artístiques en els seus contextos i funcions. **Competència 10.** Fer ús del coneixement artístic i de les seves produccions com a mitjà de cohesió i d'acció prosocial.

Biologia: Trastorns alimentaris: Anorèxia nerviosa, Bulímia nerviosa i Ortorèxia.

Continguts Clau:

Funció de nutrició. Aliments i nutrients. Malalties i trastorns associats. Ergonomia: salut física i psíquica (ús de dispositius digitals i xarxes socials).

Competències:

- Dimensió salut: **Competència 12.** Adoptar mesures de prevenció i hàbits saludables en l'àmbit individual i social, fonamentades en el coneixement de les estratègies de detecció i resposta del cos humà. **Competència 14.** Adoptar hàbits d'alimentació variada i equilibrada que promoguin la salut i evitin conductes de risc, trastorns alimentaris i malalties associades.

Tutoria: Internet i les xarxes socials: Conseqüències socials i personals derivades dels estereotips de bellesa.

Continguts: Hàbits d'aprenentatge: hàbits saludables, curiositat, atenció, motivació, constància, reconeixement i esmena d'errors, perseverança, etc. i habilitats i actituds per a la participació: comunicació, empatia, assertivitat, respecte...

Competències bàsiques de l'àmbit personal i social:

- Dimensió autoconeixement: **Competència 1.** Prendre consciència d'un mateix i implicar-se en el procés de creixement personal.
- Dimensió aprendre a aprendre: **Competència 3.** Desenvolupar habilitats i actituds que permetin afrontar els reptes de l'aprenentatge al llarg de la vida.
- Dimensió participació: **Competència 4.** Participar a l'aula, al centre i a l'entorn de manera reflexiva i responsable.

4.7.1_ PROPOSTA DE TEMPORITZACIÓ

Fase d'introducció i llançament del projecte:

- A. Dinàmiques de cohesió de grup i presentació del projecte: 4h
- B. Llançament de la proposta, explicació del procés i la finalitat: 2h

Fase d'investigació i recerca (exploració):

Les assignatures implicades comencen a investigar i fer recerca des dels seus àmbits, per tal d'aconseguir que els alumnes obtinguin un coneixement globalitzat de la temàtica de treball: 20 sessions de 2h= 40h

Fase de realització:

- A. Generació d'idees: 1 setmana= 2 sessions de 2h= 4h
- B. Selecció i concreció d'idees: 1 setmana= 2 sessions de 2h= 4h
- C. Organització de rols i equips cooperatius, disseny i realització= 3 setmanes= 6 sessions de 2h=12h
- D. Muntatge final i presentació= 1 setmana= sessions de 2h= 8h

Avaluació:

- A. Avaluació grupal i avaluació individual= 1 sessió de 2h
- B. Feedback docent i reflexió grupal= 1 sessió de 2h

4.7.2_ FASES D'INVESTIGACIÓ I RECERCA.

Les activitats d'investigació estaran formades per les diverses fases, planificades pels diferents àmbits de treball, per exemple:

Fase 1

Visual i Plàstica i Biologia: Presentació de la temàtica i del vincle entre els cànons de bellesa i les malalties i els trastorns alimentaris.

Tutoria: Dinàmiques de cohesió i jocs d'intel·ligència emocional.

Fase 2

Biologia: Explicació de la funció de la nutrició, aliments i nutrients.

Visual i Plàstica: Explicació de l'evolució dels cànons de bellesa al llarg de la història (Prehistòria, Egipte, el món clàssic i Grècia, Renaixement, Barroc i l'Edat Contemporània fins a l'actualitat).

Tutoria: Dinàmiques de treball entorn de l'autoestima, l'èxit i el fracàs.

Fase 3

Biologia: Malalties i trastorns associats a l'alimentació: Anorèxia nerviosa, Bulímia nerviosa i Ortorèxia.

Visual i Plàstica: Influències dels cànons de bellesa en els mitjans audiovisuals i com aquests influeixen en els trastorns alimentaris i introducció al fotomuntatge.

Tutoria: Xerrada d'una psicòloga d'adolescents sobre internet i les xarxes socials: Conseqüències socials i personals derivades dels estereotips de bellesa i el vincle amb l'autoestima. Al final de la xerrada hi haurà una ronda de preguntes.

Fase 4

Biologia i Tutoria: Ergonomia: salut física i psíquica (ús de dispositius digitals i xarxes socials).

Visual i Plàstica: Treballar les idees comunicatives a través dels diferents programes digitals per tal de realitzar un fotomuntatge amb contingut social i realització a l'espai de classe o en un espai del centre destinat a l'exhibició artística, l'organització i muntatge dels resultats fotogràfics per tal que el missatge arribi a la resta de companys.

Fase 5

Presentació transversal del producte pedagògic i reflexió grupal dels resultats i l'experiència, a tall d'avaluació.

4.8. METODOLOGIA

En les activitats competencials de les diferents fases, cal considerar:

- Incloure competències i continguts curriculars.
- Promoure connexions entre els diferents àmbits (vincles entre coneixements).
- Treballar la intel·ligència emocional.
- Aplicar l'aprenentatge cooperatiu i per tant, les diverses dinàmiques de treball i recerca que aquestes poden aportar.
- Tenir en compte la diversitat de tota mena que hi ha a les aules.
- El procés com a part de l'avaluació, i per tant, l'esforç en el procés de treball.
- L'avaluació ha de ser continuada.
- És fonamental crear espais de reflexió i revisió regularment.
- Cal fomentar la comprensió i empatia cap als alumnes amb més dificultats i l'aprenentatge entre iguals.
- Prioritzar la qualitat de l'aprenentatge i no la quantitat.
- Incorporació d'eines TIC en els projectes.

4.9. LA INCLUSIÓ DINS LA PROGRAMACIÓ

Les propostes de treball s'inclouran en la programació del centre segons els continguts i competències a treballar. Un mateix tema de treball, podrà ser abordat des de diferents assignatures i podrà treballar diferents continguts i competències segons les decisions que es prenguin per dur-lo a terme. S'ha de tenir en compte, que a partir del tema o problemàtica a treballar (l'assetjament escolar, els perills de les xarxes socials, els estereotips de bellesa, agressions simbòliques, les normes i la convivència, etc.), cal decidir amb quines assignatures es podria treballar amb més contundència. Per exemple: Els trastorns alimentaris derivats de la pressió social per l'aparença física que molts adolescents pateixen, generen un gran potencial tractats a través de la biologia per entendre el nostre cos i quins efectes devastadors poden tenir aquests trastorns per a la nostra salut. A la vegada treballar des de l'àmbit artístic el concepte de bellesa en la història i com aquest és efímer i canviant, pot donar eines per analitzar críticament i reflexionar sobre els estereotips visuals que aprenem a través dels mitjans audiovisuals.

Així, segons el potencial de cada proposta, es treballaran uns continguts i unes competències diferents i cada proposta s'inserirà en pla programació del centre, en el grau que treballi les diferents competències i continguts requerits dins currículum escolar.

4.10. L'AVALUACIÓ

L'avaluació en l'àmbit educatiu, és una presa de decisions que contempla uns objectius d'aprenentatge i que ha de partir d'uns criteris concretats i coneguts per qui avalua i per qui està sent avaluat. La finalitat última de l'avaluació és la de comprovar que s'estan assolint i que ja s'han assolit els objectius d'aprenentatge explicitats a l'inici de l'activitat i en quin grau. Per altra banda, l'avaluació permet valorar el procés d'aprenentatge-ensenyament, oferint ajuda quan sigui necessària i introduint mesures per tal de millorar-la.

Pel que fa a l'avaluació de la proposta, s'ha de tenir en compte el procés de desenvolupament de l'activitat i per aquest motiu, podem diferenciar entre tres tipus d'avaluació que s'haurà de tenir en compte:

- L'avaluació inicial: Tindrà la funció de diagnosticar.
- L'avaluació formativa: Amb una funció continua i processual.
- L'avaluació final: Funció sumatòria.

(Mauri, 2010)

També s'haurà de tenir en compte els sistemes d'avaluació transversals, que es poden fer servir tant en l'inici, com durant o al final de l'aprenentatge.

- Autoavaluació: L'estudiant valora els coneixements que té o que ha adquirit en el procés d'aprenentatge. Ell mateix pren l'hàbit i la responsabilitat d'avaluar-se i entén que és una eina de coneixement propi i per conèixer quins temes té preparats i quins ha de reforçar.

- Avaluació entre iguals:

Requereix la participació de tots els estudiants (es pot realitzar de forma grupal o en parelles). Aquests es converteixen en avaluadors dels treballs i resultats dels seus companys.

Els criteris d'avaluació poden ser decidits pel professor o pels mateixos estudiants.

Permet a l'estudiant experimentar el rol d'avaluador i a conèixer què suposa corregir, valorar i comunicar els resultats a un company de l'aula.

Resum dels trets clau de l'avaluació:

- Cal diagnosticar la seva comprensió per donar l'ajuda necessària al llarg del procés.
- Cal implicar a l'alumne perquè utilitzi allò que sap.
- Cal avaluar contínuament el seu aprenentatge per ajustar l'ensenyament.
- Cal crear tasques ambicioses i complexes per l'alumnat que esdevinguin tasques autèntiques.
- Cal proporcionar exemples i pautes clares, retroalimentació constant i generar oportunitats per aprendre.
- Cal treballar el pensament estratègic i metacognitiu per tal que aprenguin a avaluar i guiar el propi aprenentatge.

4.11. EXEMPLES DE PROPOSTES TEMÀTIQUES

PLUJA D'IDEES: POSSIBLES CREACIONS EN XARXA

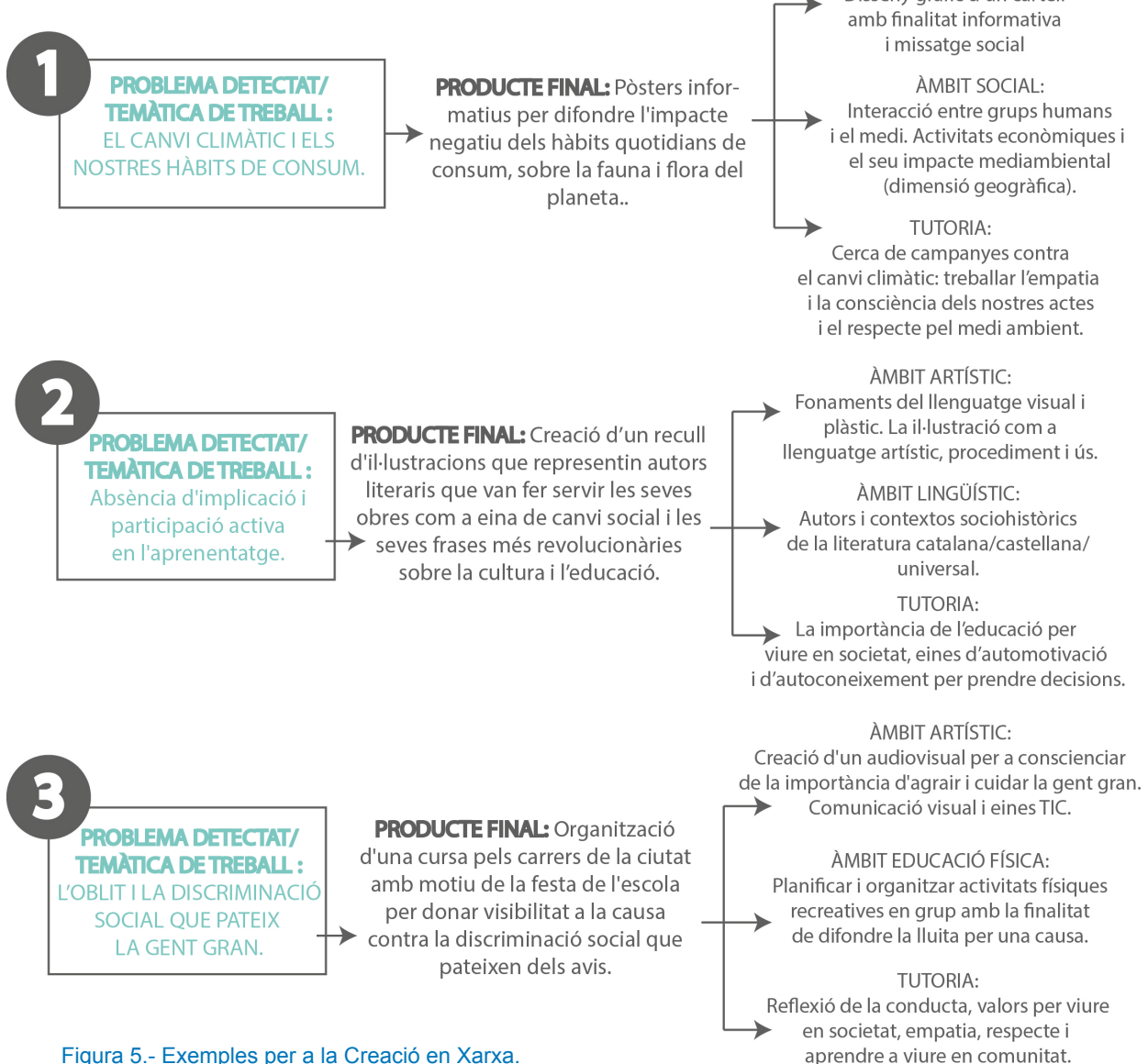

Figura 5.- Exemples per a la Creació en Xarxa.

5. CONCLUSIÓ

Al llarg del treball, s'ha anat relacionant i utilitzant els coneixements teòrics i pràctics adquirits durant el Màster, per realitzar la proposta d'innovació, a partir d'una reflexió crítica i fonamentada sobre l'experiència viscuda durant les pràctiques docents. Durant el procés d'investigació realitzat, s'han buscat aspectes educatius i transversals de l'especialitat, amb l'objectiu d'aprendre a prendre decisions com a docent i consolidar l'adquisició de les competències professionals que he anat aprenent al llarg del curs.

Per tot això, vull comentar, que les experiències d'integració de l'art en l'àmbit pedagògic per generar canvis socials, són engrescadores; no obstant això, cal remarcar que no és tasca fàcil la de dur a terme el treball cooperatiu i treballar de forma transversal les diverses àrees de coneixement, generant la coincidència de continguts i competències entre els diferents àmbits de forma eficient. Així, una forma futura d'aprofundir en aquesta proposta, seria desenvolupant una guia per a poder treballar la transversalitat dels projectes i el treball globalitzat, de forma contundent, prenent com a base aquesta proposta d'innovació pedagògica i les conclusions extretes de la seva posada en pràctica. Així es podria treballar les diferents competències, dins el marc dels paradigmes epistemològics de les matèries corresponents, utilitzant de forma integrada els coneixements disciplinaris adequats i els objectius d'aprenentatge de les diferents àrees de coneixement que estableix el currículum en cada context i etapa. Per altra banda, tot i que l'objectiu del meu treball no era realitzar una proposta exhaustiva de treball pel que fa a les activitats previstes i les metodologies a utilitzar per cada una, hagués sigut molt interessant poder desenvolupar de forma profunda l'exemple didàctic.

El pas següent que duria a terme arran d'aquest treball, seria la posada en pràctica del projecte, ja que no ha sigut possible. Si es posés en pràctica aquesta estructura cooperativa per treballar la convivència, l'experiència extreta dels projectes, seria una font molt valuosa d'informació per millorar els aspectes que no han funcionat, consolidar els aspectes positius per a futurs treballs i a la vegada comprovar quines temàtiques pedagògiques obtenen millors resultats en aquesta etapa educativa.

Un aspecte positiu de la proposta, és que el treball a l'aula i els seus resultats enriquiran al Pla d'Acció Tutorial i per tant complementarà el Projecte de Convivència del centre. També s'obre l'oportunitat de reivindicar l'art com a eina pedagògica de canvi i reflexió, donar importància a l'expressió i creació artística per treballar la gestió emocional, a la vegada que es valora les assignatures artístiques en el currículum escolar. Aquesta implicació emocional que inclouen els projectes, pot contribuir a la creació de reptes ambiciosos i motivadors, que poden posar en pràctica els coneixements adquirits, facilitar la seva interiorització a través de la posada en pràctica d'aquests i treballar el pensament crític de l'alumnat envers els aprenentatges i les informacions que reben en el seu dia a dia, per treballar l'autonomia personal.

Per altra banda, el projecte posa en marxa diversos àmbits de treball i requereix una planificació prèvia molt exhaustiva, la qual cosa requerirà esforços i treball extra, fet que dependrà de la implicació, organització i capacitat del docent involucrat. La posada en pràctica d'aquesta estructura de treball també es pot veure amenaçada per la importància que la línia pedagògica del centre atribueixi al treball artístic i a la dificultat de veure resultats positius de forma ràpida i

evident. Per altra banda, la posada en pràctica dels diferents aspectes artístics de les assignatures a l'hora de plantejar activitats i la resolució d'aquestes amb dinàmiques cooperatives efectives per cada cas, dependrà de la creativitat o enginy del docent per dissenyar-les. Tant la proposta dissenyada i els exemples proporcionats, han estat pensats a partir de l'experiència viscuda a les pràctiques docents a l'Institut Lluís de Peguera i intentant fer aportacions de millora amb iniciativa, innovant respecte a la realitat percebuda al centre.

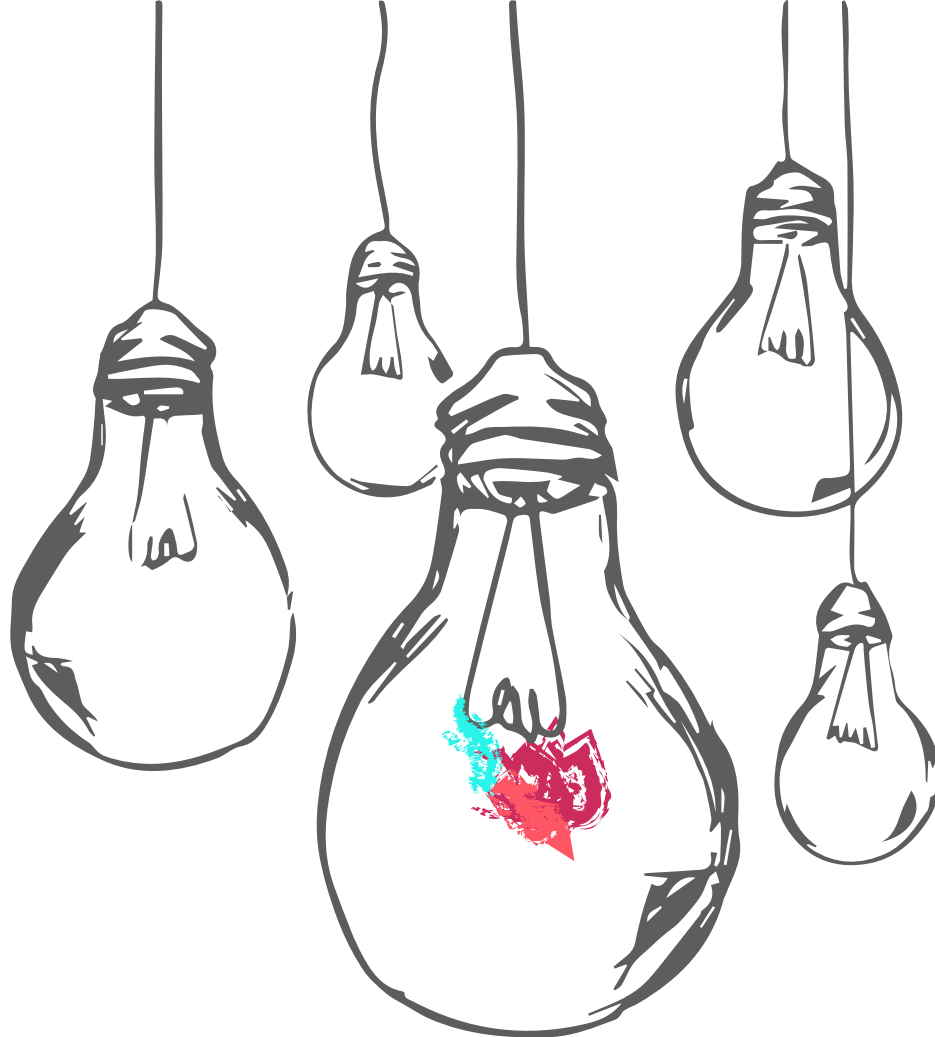
Al llarg d'aquesta investigació, he intentat mostrar la relació entre una convivència conflictiva, la construcció de la personalitat i com això afecta la dinàmica per establir relacions que els alumnes aprenen als instituts. Així, aquesta proposta pretén treballar la convivència a l'institut, sense deixar enrere l'aprenentatge de continguts i competències curriculars. La "Creació en Xarxa", es pot aplicar a qualsevol institut per treballar els conflictes, però s'implantarà més fàcilment en instituts que tinguin experiències anteriors pel que fa al treball cooperatiu. L'estructura de treball proposada, suposa una posada en marxa d'una dinàmica i organització, que a la vegada requereix la vinculació i preparació entre diferents àmbits i la formació del professorat per gestionar les diverses dinàmiques cooperatives a l'aula. Aquest fet, suposarà una inversió econòmica que pot dificultar la seva eficàcia i el plantejament de posar-la en pràctica. Tot i aquests obstacles, la proposta pot ser fàcilment adaptada a l'Institut Lluís de Peguera, ja acostumat a l'organització curricular i d'horaris, de treballs cooperatius entre diferents àmbits. en concnusió, després del desenvolupament d'aquest treball, he pogut reflexionar sobre la importància que la formació permanent tindrà en la meva futura pràctica professional.

Tot i saber que l'educació no és l'únic instrument per aconseguir un canvi social, no hi ha dubte que és un instrument imprescindible per promoure'l, però em pregunto: Les noves reconceptualitzacions de l'educació, faran possible el canvi necessari per a millorar la convivència als instituts, si no van acompanyades de reformes dels sistemes socials? Podem fer una societat futura més solidària a través de despertar l'esperit crític i reflexiu a les nostres aules o les dinàmiques de relacions apreses a l'Institut s'obliden un cop aquests surten del sistema educatiu, per entrar a un món laboral regit per valors competitius i individualistes? Realment podem treballar a les escoles els valors i competències socials de tal manera que aquest traspassin i continuïn tenint presència en la vida dels nostres alumnes més enllà d'aquesta etapa educativa?

6. REFERÈNCIES.

- Barragán, J.M. i Moreno, A. (2004) *Experiencia artística y producción cultural, ámbitos para la intervención socioeducativa*. Educacion Social, núm. 28, p.9- 40.
- Bauman, Z. (2000). *Modernidad Líquida*. Argentina. Fondo de Cultura Económica de Argentina, S.A.
- Bonal, X., Essomba, M.À i Ferrer, F. (2004) *Política educativa i igualtat d'oportunitats. Prioritats i propostes*. Fundació Jaume Bofill. Barcelona. Editorial Mediterrània, S. L.
- Camacho, J.M. (2007). *Violencia Escolar: Una alternativa desde un enfoque socioeducativo*. Escuela Abierta, núm. 10, p.161- 185.
- Cascón, P. (2001) *Educación en y para el conflicto*. Cátedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans. Barcelona. Facultat de Ciències de l'Educació. Universidad Autònoma de Barcelona.
- Coll, C. (Coord.) (2010). *Desarrollo, aprendizaje y enseñanza en la Educación Secundaria*. Barcelona. Graó, p.11- 25
- Coll, C. i Sole, I. (1989) *Aprendizaje significativo y ayuda pedagógica*. Cuadernos de Pedagogía, Vol.1 (núm. 168), p.16- 20.
- Collell, J i Escudé, C. (2003). *L'educació emocional*. Traç, Revista dels mestres de la Garrotxa, núm. 37, p.8- 10.
- Dra. Ileana, C. i Alfonso, A. (2016) *La Sociedad de la Información, Sociedad del Conocimiento y Sociedad del Aprendizaje. Referentes en torno a su formación*. Vol. 12, (núm.2. <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/5766698.pdf>)
- García, J. i Doménech, F. (2002). *Motivación, aprendizaje y rendimiento escolar*. Revista Electrónica de Motivación y Emoción. Vol. 1 (núm.6), Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. p. 24-36.
- García-Hierro, M^aA. i Cubo, S. (2009). *Convivencia escolar en Secundaria: aplicación de un modelo de mejora del clima social*. REIFOP, Vol.12, (núm. 1). p. 51-62. Recuperat de: http://m.aufop.com/aufop/uploaded_files/articulos/1240872615.pdf
- García, S. (2012) *ArtIntegra. Proyecto educativo para el fomento de integración en centros escolares a través del arte*. Arte, Educación y cultura. Jaén, Aportaciones des de la periferia, COLBAA. Recuperat de: http://www.educacionartistica.es/aportaciones/1_comunicaciones/intervencion_reconstruccion/199_garcia_ceballos_arteintegra.pdf
- Gardner, H. (1987). *Arte. mente y cerebro: Una aproximación cognitiva a la creatividad*. Barcelona. Paidós.
- Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament, 1/5 Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya Núm. 7336 - 24.3.2017 - ISSN 1988-298X (13 de maig de 2019).
- Generalitat de Catalunya, Projecte de convivència i èxit educatiu (15 de maig de 2019) <http://xtec.gencat.cat/web/.content/centres/projeducatiu/convivencia/documents/PdC.pdf>
- Generalitat de Catalunya, Projecte educatiu de centre (15 de maig de 2019). <http://educacio.gencat.cat/portal/page/portal/Educacio/PCentrePrivat/PCPInici/PCPProjectesEducatius/PCPProjecteConvivencia>

- Gil, R. (2015) *L'art com a eina de cohesió social, participació i acció comunitària*. Barcelona. Universitat Ramon Llull. Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés.
- Goleman, D. (2006). *Inteligència social*. Barcelona. Kairós.
- Injuve (2005) *Informe juventud en España 2004. Condiciones de vida de los jóvenes*. (9 de maig de 2019) Recuperat de: <http://www.injuve.es/sites/default/files/condicionesdevida.pdf>
- Institut Lluís de Peguera (1 de maig de 2019). Recuperat de: <https://inspeguera.cat/institut-lluís-de-peguera/linies-estrategiques-educatives/>
- Johnson, D. i Johnson R. (1999). *El aprendizaje cooperativo en el aula*. Buenos Aires. Editorial Paidós. Recuperat de: <http://conexiones.dgire.unam.mx/wp-content/uploads/2017/09/El-aprendizaje-cooperativo-en-el-aula-Johnsons-and-Johnson.pdf>
- Mauri, T. (2010). *La evaluación de los aprendizajes en la educación secundaria*. A AAVV. Desarrollo, aprendizaje y enseñanza en la Educación Secundaria. Barcelona: Ed. Graó. Pàg. 155-171.
- Moreno, A. (2016) *La mediación artística. arte para la transformación social, la inclusión social y el desarrollo comunitario*. Madrid. Ed.Octaedro, S.L.
- Oliva, A. (2007). *Desarrollo cerebral y asunción de riesgos durante la adolescencia*. Apuntes de Psicología. Colegio Oficial de Psicología de Andalucía Occidental y Universidad de Sevilla. Vol. 25 (núm.3), pàg. 239-254.
- Onrubia, J. (1993) *Enseñar: crear zonas de desarrollo próximo e intervenir en ellas*. A VVAA. El constructivismo en el aula. Barcelona: Ed. Graó. Pàg. 101-124
- Onrubia, J. (1997) *El papel de la escuela en el desarrollo del adolescente*. Psicología del desarrollo: el mundo del adolescente, Vol. VIII, pàg. 15-33.
- Pericot, Jordi (2012) *Algunas reflexions entorn al rol de les arts en la societat actual*. Barcelona. Real Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Recuperat de: <https://www.racba.org/upload/debates/doc/ca/b-textinicialpericot.pdf>
- Pujolàs, P. (2008) *Cooperar per aprendre i aprendre a cooperar: el treball en equips cooperatius com a recurs i com a contingut*. Revista catalana d'educació especial i atenció a la diversitat, Vol. 12, (Núm. 1), p. 21-37.
- Salvucci, E. (2012). *El rol del darwinismo en la legitimación de la opresión*. Revista Iberoamericana de ciencia tecnología y sociedad, vol. 11 (núm. 32), pàg. 37-48 Recuperat de: http://www.revistacts.net/files/Volumen_11_Numero_32/02SalvucciEDITADO.pdf
- Solà, T. (2015). *El poder de l'art. L'art com hermenèutica i la llibertat de l'artista*. Tesi Doctoral. Barcelona, Universitat Ramon Llull.. Facultat de Filosofia de Catalunya, Departament de Filosofia Pràctica i Humanitats.
- Teixidó, J. i Riera, A. (2000). *La regulación de la convivencia en un instituto de secundaria*. Barcelona. GROC.
- Teixidó, J. (2008). *L'escola respira calma. Consell Escolar de Catalunya. El centre educatiu: compromís i innovació*. Barcelona. Ed. Servei de Comunicació, Difusió i Publicacions del Departament d'Educació.
- Teixidó, J. i Castillo, M. (2010). *La millora de la convivència a secundària*. Identificació de bones pràctiques de millora de la convivència escolar a secundària. Institut de Recerca Educativa de la Universitat de Girona. Groc.

TEIXIR LA CONVIVÈNCIA

Xarxa de creació per a la cohesió.

Meritxell Llobet Espinosa

Tutora: Glòria Cot Reig

Màster de Formació del Professorat

Curs: 2018-19

Especialitat: Dibuix

UNIVERSITAT DE BARCELONA